

FOAIA POPORULUI

Prețul Abonamentului:

Pe un an . . . . . 2 fl. (4 coroane).
Pe 6 luni . . . . . 1 fl. (2 coroane).
Pentru România 10 lei anual.

Abonamentele se fac la Institutul Tipografic în Sibiu

Apare în fiecare Duminecă

INSERATE

se primesc în biroul administrației (strada Măcelarilor nr. 21).

Un șir garmond prima dată 7 cr., a doua oară 6 cr. a treia oară 5 cr.; și timbru de 30 cr.

Întovăreșirea naționalităților.

Neuitată și mare va rămănea în istoria asupritelor neamuri ale acestei țări ziua de 10 August 1895! Aceasta e ziua în care frați de suferințe de mult fiind, *prinsu-s'au Români cu Sârbii și cu Slovaci frați de cruce și frați de luptă, umăr la umăr, mână în mână*, contra apăsătorilor obștești, a celor-ce azi încă țin cu îndărătnicie și tiranie în mâinile lor frânele acestei țări. Îndeplinitu-s'a astăzi această sfântă și dreaptă frație, și pecetluitu-s'a ea prin făgăduințe publice în fața lui Dumnezeu și a oamenilor! Eată anume, ce mândre și sănătoase hotărâri a adus adunarea cea mare a *Românilor, Slovacilor și Sârbilor*, ținută în Sâmbăta săptămânii trecute la Budapesta; 22 sunt punctele învoelii, zalele lanțului de aur cu care legatu-s'au de olaltă cele trei nații suferitoare. Eată-le:

1. Națiunile română, slovacă și sârbă, întovăreșite, vestesc că vor ținea la *integritatea țărilor coroanei Sfântului Ștefan* (a Ungariei); 2. Ținând la integritatea țărilor, voesc să tragă din stările și din desvoltarea lor istorică, toate sfârșiturile ce sunt trebuincioase la conducerea și susținerea statului spre *desvoltarea singuraticelor popoare* ale Ungariei; 3. Firea acestei țări și stările dintre popoarele ei, *nu îngăduie ca un singur popor* (cel unguresc), care nu formează măcar partea mai mare din numărul locuitorilor țării, *să zică că are dreptul de a forma și a fi el singur »statul*, căci numai poarele țării toate laolaltă îl pot forma și îl formează de fapt! Încercarea de a face dar' din această țeară un stat național maghiar curat, primejduiește ființa neamurilor nemaghiare!; 4. În fața acestei primejdii, popoarele română, slovac și sârb *încheie tovărășie* de obștească apărare; 5. Întovăreșirea aceasta însă îngăduie ca încolo, fiecare nație de sine să lucreze spre o desvoltare a sa curat națională (Românul spre o desvoltare românească, Sârbul sârbească, Slovacul slovacăască); 6. Popoarele nemaghiare ale Ungariei, amăsurațorilor graiului lor, să li-se deedeplină libertate, astfel ca comitatele, orașele și comunele prin folosirea în toate trebile a limbii naționale ce se vorbește în ele, să primească pecetea naționalității ce e stăpână în ele. 7. Călăuziți de aceste vederi, Români, Slovaci și Sârbii, *nici nu se pot mulțumi cu legea de naționalități așa cum ea azi este*, dar' până e, o vor cinsti ca pe o lege a țării, *cer însă guvernului ca și el să o cinstască și să se fie strâns de ea, îngăduind naționalităților tot ce e prescriș în ea, ba să o lărgească chiar spre binel naționalităților nemaghiare*; 8. Naționalitățile întovăreșite, până în Ardeal este nedreapta lege de acum pentru alegeri de deputați, și până când guvernul pune alegătorilor, în loc de deplină slobozenie, baionetele în piept când vede că vor să voteze cum lor și nu cum lui îi place, — *nu vor lua deocamdată parte la alegerile de deputați*!; 9. În legătură cu aceasta naționalitățile întovăreșite cer mai mult, un paș spre mai bine: cer *vot universal* (adecă să

deedrept de alegător nu numai la cei-ce plătesc anumită dare, ci la tot cetățeanul nepătat, bogat ori sărac, care a plinit 24 de ani); 10. Fiindcă în Ungaria o lege pentru întruniri nu este, ci fiecare ministru cum îl taie capul dă câte o poruncă în această privință, naționalitățile întovăreșite *cer aducerea unei legi hotărâte și liberale* în privința aceasta; 11. Cer cinstirea neatrării bisericești și școlare, și încetarea amestecurilor volnice a ministrilor în ele; 12. Curțile cu jurați să fie puse în astfel de locuri, unde pe cetățenii duși înaintea lor să-i judece cetățenii ce-i înțeleg și le cunosc limba (nu ca la Cluj, Ungurii pe Români!); 13. Cer libertate deplină pentru *presă* (adecă pentru tipărirea de foi și cărți); 14. Cer *libertate deplină pentru confesiunile* (bisericele) din țeară și *revederea și ștergerea legilor bisericești celor noue*, ca a unora ce sunt îndreptate contra vieții singuraticelor popoare nemaghiare!; 15. Cer pentru națiile nemaghiare din țeară *un ministru deosebit*, care să le apere drepturile; 16. Pentru ajungerea celor înșirate în punctele de mai sus, tovarășia Românilor, Slovacilor și Sârbilor, *aleg un comitet* stătător din câte 4 Români, 4 Slovaci și 4 Sârbi, cari să plănuască și lucreze; 17. Acest comitet va îngriji ca naționalitățile să fie totdeauna bine pregătite, și să ridice laolaltă protest contra politicii și pașilor de maghiarizare ce guvernul i-ar face!; 18. Acest comitet va lua cu grije seama ca buna înțelegere între naționalitățile întovăreșite, prin nimic să nu se știrbească!; 19. Va îngriji comitetul *a da știri adevărate foilor din străinătate* despre cum stau lucrurile aici la noi; 20. Congresul naționalităților hotărăște *a se întruni încă din când în când*, lăsând comitetului să aleagă locul unde și timpul când; 21. Comitetul acesta va pregăti un *Memorand* obștesc, în care să fie înșirate pe scurt și în chip luminos suferințele popoarelor, cu scopul de a-l subșterne Maiestății Sale Impăratului Rege; 22. De cumva întrunirea comitetului ar fi oprită de guvern, cele înșirate în acest program să fie îndreptarul care să călăuzească și pe Români și pe Sârbi și pe Slovaci în lupta lor politică de aici înainte!

*

Gândească acum fiecare Român, care dintre dorințele noastre naționale ce ne-ar putea fericii, nu este cuprinsă aci? Toate sunt! Cele mai dragi și mai arzătoare ale noastre: toate! Și earăși gândească-se fiecare Român bun, cari dintre dorințele și țintele de luptă puse în acest program, nu sunt ele deplin legiuite, cu dreptate? Nu se va afla Român cu mintea și inima sănătoasă, care să zică că se află măcar una cât de mică!

Sântem mândri de chipul strălucit în care conducătorii nostri au isbutit a strînge într'un mănunchiu cele mai nobile și de bine făgăduitoare dorințe ale poporului nostru și a celorlalte popoare apăsate!

La alt loc al foii noastre, dăm amănunte despre decursul însuși al acestui frumos congres.

Fără podoabe, fără alaiu!..

„Revista Orăștiei”, ce se tipărește în Orăștie (comitatul Huniadoarei), în numărul său mai nou publică următorul articol, dând îndrumări cum să ne purtăm față cu legea despre căsătoria civilă. Aflăm de foarte potrivite îndrumările ce le dă, de aceea, tipărindu-le aci și noi, îndreptăm asupra lor deosebită luare aminte a cetitorilor nostri, îndemnându-i cu multă stăruință, ca și ascultare să le dea. Eată-le:

Prezum am vestit și noi, cu ziua de 1 Octomvrie, noua lege despre căsătoria civilă, întră în vigoare. Trecem peste tristul adevăr, că această lege, contra aducerii căreia am protestat cu toții pe când încă era numai plan, ne jighește dureros în simțmintele noastre și în creșterea noastră de creștini. Am fost deprinși din străvechi vremuri a vedea în căsătorie o taină sfântă, ce se încheie cu toată curățenia și evlavie în fața lui Dumnezeu și a slugitorilor Lui, — dela 1 Octomvrie încolo însă vom fi îndatorați a socoti căsătoria ca pe un ori-care alt contract ce îl închei înaintea *slugitorului statului*, în fața martorilor, asupra unui pământ, unei case sau ori-cărui alt lucru lumesc, și numai dacă vreau, însurăței mai trebuie să meargă și în fața altarului, înaintea *slugitorului lui Dumnezeu*, să-și jure credință vecinică. Că e bine ori nu e bine că așa rînduește noua lege, nu ne mai e iertat să spunem. E lege înțarită, nu ne rămăne deocamdată decât să ne plecăm ei.

Înainte însă de a se face întâiele căsătorii civile, datorința noastră a tuturor este, să ne gândim și să ne sfătuim asupra chipului cum avem să purcedem, ca prin supunerea la formele noiei legi, căsătoria noastră să rămăne totuși cât se poate de mult, și cu mai puțină știrbire, aceea ce a fost până acum!

Și asta, după părerea noastră, se poate prea ușor, numai bunăvoință ne trebuie, și înțelegere de a urma la fel, în treaba căsătoriei. Preoții nostri să se străduiească a da cuvenitele povețe poporului, ear' bunul nostru popor să asculte de sfatul preoților în această privință. Și eată care este părerea noastră îndeosebi, despre ținuta ce avem s'o urmăm în fața legii celei noue:

Ne vom supune ei. Înai Dacă merge la biserică, vom merge, atunci ea poruncește, la slujba, ale judecării, unde vor cu încheierea contractului pace, face datorința față de l

să fie de față: mirele, mireasa și doi martori, înaintea cărora mirii declară, că vor să se căsătorească și el îi declară îndată de căsătoriți și — gata!

Atât și nimic mai mult se facem! Se plinim litera legii, dar' nici o jumătate de literă peste ea!

Fie mirele, fie mireasa, să îngrijească de cei doi martori ce se cer, ori fiecare de câte unul, și să meargă cu ei la cancelaria de încheiere a căsătoriei.

Se mergem însă, și mire și mireasă și martori, îmbrăcați foarte simplu, fără nici o floare, fără nici o podoabă fără nici un semn de sărbătoare, fără nici un alaiu, nelăsând să ne însoțească, afară de prescripții martori, nici chiar părinți, nici rude! Mergem numai pentru plinirea prescripțiilor legii, nedând întregului lucru nici o înfățișare de sărbătoare!

După încheierea celor prescrise apoi, se ne întoarcem acasă, se ne împodobim cu flori, cu haine de mire, și de mireasă, se luăm părinți și rude, și prietini, și cu vesel alaiu se mergem la casa lui D-zeu, se ne facem datorința cea sfântă și bună de creștini, ca și până aci!

În chipul acesta urmând, va rămânea scutit de ori-ce primejdie frumosul și sfântul obicei străbun al căsătoriei, și nici sfințenia lui și tirbire nu va suferi!

În acest înțeles e datorința domnilor preoți să propoveduească și să pregătească poporul pentru intrarea în zilele legii celei noue, căci aceasta este, după cea mai bună a noastră credință, calea curată și oablă pe care va trebui să umblăm ca credincioși ai lui D-zeu și ai națiunii noastre. Și mult am dorî și bine ar fi, când această părere ar fi a tuturor Românilor de pretutîndenea, și s'ar potrivi cu toții ei!

Pe lucru dar', iubiți preoți, învățători și cânturari, propoveduiți în acest fel și pregătiți poporul!

Dr. V. Lucaciu — de nou osândit!

Până când, Doamne, atâtea încercări peste capul acestui brav bărbat? Abia un an de când s'a rostit asupra dînsului judecata grea de cinci ani închisoare pentru Memorand, și de atunci până azi de cinci ori încă judecătorii unguri s'at ținut'au asupra capului lui! E vorbă de mult trăgănatul seu proces pentru că ar fi vătămât onoarea solgăbireului dela Sătmar Schmidt. Tribunalul din Sătmar la întâia pertractare 'l-a osândit la șese luni temniță. Tabla regească din Dobrițin a întărit osânda. Curia din Pesta a nimicit-o. La noua pertractare tribunalul din Sătmar s'a resgândit și 'l-a declarat nevinovat. Procurorul a recurat, și acum după-cum ne vestește o telegramă sosită Mercuri dimineața la Sibiu, tabla regească din Dobrițin de nou 'l-a osândit la pedeapsa veche, de șese luni temniță ordinară!

Doamne, ce atât de mult și atât de greu a greșit acest bărbat, ca atâtea încercări să-l ajungă! Este poate păcat a neamului înflăcărată iubire, ori vrei să-l încerci pe el ca pe fericitul și de nesfîrșite ispite biruitorul Iov?

Amănunte

despre decursul
congresului naționalităților.

Dăm în cele următoare câteva amănunte despre cele întemplate în Budapesta în ziua de 10 August n. Îngustimea foii noastre ne îngăduie să dăm abia câteva schițe pe scurt. A le povesti toate și pe larg, e aproape peste puterea omenească, căci multe frumoase și de inimi înălțătoare lucruri s'au petrecut acolo, cât n'ai cuvinte să le cuprinzi pe toate și în întregul lor!

Eată scurta noastră schiță:

Cu zile înainte, conchemătorii adunării au alergat la Budapesta ca să iee măsurile

de lipsă pentru ținerea sfatului și frumoasa lui reușită, să ceară dela poliție îngăduința de intrunire, să afle și tocmească sala (casa) în care să se țină adunarea, să vadă de primirea la gară a celor-ce vor sosi și conducerea lor la locul de întrunire, și altele.

S'a cerut întău îngăduință în scris, prin domnii V. Mangra, P. Mudron și Dr. Emil Gavrilla, conchiemători, apoi Iosif Șehla, Andreiu Raffai și Petru Iacob, locuitori în Budapesta, (căci legea cere ca să fie între cei-ce cer îngăduința, 2 sau 3 cetățeni din orașul unde va fi adunarea). S'a dobândit. Se aștepta numai ziua intruniri, Sâmbăta. Încă Vineri sosiau oaspeți mulți și aleși, Români, Slovaci și Sârbi. Foile ungurești trimbițau și ele că vin nemaghiari în număr mare, dar' se mângăiau cu o credință deșeartă ce li-o băgase tăcerea și tăinicia pregătitorilor congresului, că acestia n'ar fi pregătiți! Pregătitorii congresului adecă, toată înțelegerea între Români, Slovaci și Sârbi au făcut-o în mare tăcere, fără trimbițări, fără tragere de clopote. Au tăcut și au făcut. Dar' cum până aci prea aveam și noi obiceiul a spune la toată lumea că ce facem, și acum odată nu, foile ungurești făceau următoarea socoată: Ei au conchemat congresul în credință că guvernul n'o să-i lase la nici o întemplantare să-l țină chiar în Pesta. Pregătiți pentru ținerea lui nici vorbă să fie, că s'ar fi lădat ei mai mult cu ce au făcut. De nu-i lăsăm să-l țină, lor le pare bine că au cu ce ne mai arăta înaintea lumii, de-i lăsăm însă, îi află nepregătiți, neînțeleși, și-i facem să se facă de ris în fața noastră și a lumii! În nădejdea aceasta s'a dat îngăduința cerută. A sosit ziua congresului. Lumea curgea din toate părțile. Ferbere și mișcare mare prin Pesta. Țerani români din felurite unghiuri ale țerii în portul lor național, țeranii slovaci în al lor, sârbi în al lor: domnimea din Pesta sta cu gura căscată privind la ei, ce frumoși și chipeși sînt și unii și alții, și ce felurit și frumos îmbrăcați!

Mare bucurie și însuflețire a stîrnit în ziua dinaintea congresului sosirea în Budapesta a prea vrednicului de cinste domn George Pop de Băsești, scăpat numai cu 4 zile mai nainte din prinsoarea din Vaț, și care a și alergat a se arunca și a-și pune umărul la noaua lucrare mare, la congresul naționalităților! Atăta lăpădare de sine și dor de muncă pentru neam, a înălțat mult inimile celor adunați pentru congres.

FOIȚA.

Versul Iancului.

— Din Roșia-săsească. —

Pe dealul Feleacului
Mere oastea Iancului,
Jos la câmp a coborît
Tare ei s'au veselit.
La masă de lemn de prun
Beau ficiorii la vin bun,
La masă de os de pește
Bea-mi-ș Iancu și prânzește
Și din gură-așa grăește:
„Beți ficiori și nice prea
„Că 'mi-o vint o veste rea,
„Că zic Ungurii în scris
„Dă-te, Iancule, tu prins,
„Și zic Ungurii 'n strigat
„Dă-te, Iancule, legat,
„Precum ești tu fermecat.
„Eu le-am scris cuvânt curat
„Ba eu legat nu m'oiu da

„Până capul sus 'mi-a sta,
„Că nu-'s nevestă 'nvălită
„Ca de voi să-'mi fie frică,
„Da-'s voinic cu comănac
„Cu Ungurii să mă bat.

Dictată nouă în redacție de
Ioan Cica,

om de 65 ani, fost luptător în lagărul
român din 1848.

Poesii populare.

Din Roșani

culese de Ilariu Tulburean.
Câte flori sînt lângă mine,
Nice una nu-'mi vrea bine.
Numai floarea soarelui,
Șede 'n poarta raiului,
Și grăește românește:
Poartă, fată, ce-'i purta
Poartă, fată, flori domnești
Pe străini să nu-'i slujești;
Că pita străinului,
Cernută-'i cu sîtă deasă,
Eu o mînc plîngînd la masă.

Da pita măicuții mele
Cernută-'i cu sîtă rară
Și o mînc rîzînd pe-afară.

Alunel cu virfu 'n cale.
Bădișor cu pîrul mare;
Pîrul tîu mîtasă verde
Mă tem, bade, că te-oi perde
Că te-am mai perdut odată,
Și-am umblat dumbrava toată.
Și eșii în drumul mare
Și 'ncepui a de 'ntrebare:
Cărêuși din Moldova,
Nu 'mi-ați vîzut pe badea?
Nu știm de 'l-am și vîzut,
Că nu 'l-am fi cunoscut.
Lesne-'i pe badea-'l cunoaște:
Că la el pe deștul mic
Ineluțul meu de-argint,
Și pe deștul lui cel mare,
Ineluțul meu de soare,
Și la el pe umerei,
Lucesc doi luceferei...

Nu mai puțină însuflețire a stîrnit sosită în același timp al frunțașului între Sîrbi **Dr. Mihail Polit**, care are la ei întocmai trecerea și renumele pe care la noi **Dr. V. Lucaciu**.

Conducătorii celor trei nații au mai ținut înainte de congres câteva sfătuirii, apoi ca omul cu inima la loc și pregătit, au plecat la adunare. Prințându-se însă de veste, că guvernul a pus la cale pe anumite lăpădături și slugi ai sei din stînul celor trei popoare, ca să meargă și ei în adunare și se facă tulburare ridicându-se în contra celor-ce vor să hotărască, s'a hotărît ca în sală să nu fie sloboziți decât oameni de pace ai celor trei popoare, cărora se vor da bilete (țidule) de intrare, pentru Români românești, pentru Sîrbi sîrbești, pentru Slovaci slovacăști. Vînduții guvernului s'au și arătat: Un român sau mai drept zis un fost Român, cu numele Ion V. Barcian, redactor la „Controla“ din Timișoara, foaie nouă plătită de Unguri, și Sîrbul renegat *Iovics*, redactor la o foaie sîrbească plătită tot de Unguri, numită „Straja“. Ei au cerut bilete, dar' au fost luați de spate și dați pe ușă afară!

Umplîndu-se sala și așezându-se conducătorii la mesele din frunte, s'au început lucrările congresului. Erau de față afară de frunțașii naționalităților, și un domn numit Cludy Hugo, trimis din partea poliției ca paznic al legilor în adunare; apoi doi „stenografi“ (scriitori repezi, care scriu așa repede precum vorbești) care să însemne tot ce se va vorbi acolo; doi tîlmaci cunosători a celor trei limbi ce se vor vorbi; apoi trimișii foilor din Țeara-Românească, ca *Bârsan*, *Dioghenide* și alții; din Italia, *Roberto Fava*, din Franța *Moroianu* și mulțime de trimiși ai foilor ungurești și nemțești din Pesta, ca tot atîția ochi ai lumii, de aproape și de departe, așintiți asupra faptei celor trei naționalități și a pasului lor mare. Încolo sala îndesită cu 6—700 de trimiși ai celor trei naționalități, Români, Slovaci și Sîrbi, și anume tot felul de inteligenți: avocați, profesori, proprietari, negustori, preoți, învățători și multă țărănime.

Astfel fiind s'a purces la deschiderea congresului. Domnul *V. Mangra* ridicându-se salută pe cei întruniți rostind cam următoarele: „Nu am venit aici ca să facem „conjurății“ (jurăminte răsbunătoare ori pentru popotirea cuiva), nici să luăm măsuri de a trage fiecare spre în afară de țeara asta, ci planuri

*cum să luptăm mai cu isbîndă spre binele neamurilor din această țeară și al patriei acesteia; să ne înțelegem asupra măsurilor ce sînt de luat față cu soartea vitregă în care am fost împinși. Și dovadă că ce curate sînt cugetele noastre, e faptul că nu ascunși în cutare unghet al țerii voim să o facem aceasta, ci aici în inima țerii, sub ochii guvernului și ai lumii, la auzul tuturor! — Pentru-ca sfătuirile acestea să se înceapă și în bine să decurgă, dl Mangra zice să se aleagă trei președinți ai adunării, un Român, un Slovac și un Sîrb, și anume propune pe domnii: **George Pop de Băsești**, dintre Români, **Mihail Polit**, dintre Sîrbi și **Paul Mudron** dintre Slovaci. Adunarea îi primește cu însuflețite urări de „să trăească“, „jivio“, „nazdar“! Luându-și locurile de președinți, cel sîrbeșc și slovacesc rostesc fiecare în limba sa pentru trimișii poporului seu, cam aceleași cuvinte pe care dl Mangra le rostise românește. Se aleg apoi doi notari pentru ședință, ca să însemne cele-ce se vor petrece și vorbi, și anume dnii avocați *Dr. St. Pop* și *Dr. St. Petrovici*. După acestea președintele *Dr. Polit* propune ca înainte de toate adunarea să-și aducă aminte de Maiestatea Sa Împăratul-Rege, cap al țerii, și să-și trimită o telegramă în care să-și arete dragostea și supunerea din partea celor trei popoare. *Dr. St. Pop* cetește planul de telegramă care se primește întocmai și se trimite. Ea sună:*

„Maiestății Sale cesaro-regești apostolice
Francisc Iosif I.

în **Viena.**

„Românii, Slovaci și Sîrbi adunați în capitala Ungariei, conduși de credința și supunerea lor strămoșească, roagă pe Maiestatea Voastră imperială și regală apostolică, scutul și păvaza tuturor popoarelor monarchiei, să vă îndurați a primi prea grațios încredințarea supunerii și credinței lor!“

După acestea se alege o comisie (un comitet) de 45 de inși, 15 din fiecare neam, care să se sfătuească asupra celor-ce să hotărască congresul.

Se alege comisia. Din partea Românilor sînt aleși duii: *Dionisie Vajda*, *Iuliu Vlăduț*, *Vasilie Mangra*, *Dr. George Ilea*, *Iosif Crișan*, *Dr. Stefan Pop*, *Dr. Stefan Petrovici*, *Dr. Gavriil Tripon*, *Dr. Silviu Moldovan*, *Dr. Demetriu Ciuta*, *I. Rusu-Șirianu*, *Dr. Maier*, *Dr. G. Candrea*, *Dr. Dimitrie Pop*, *Mihail Popovici*. Ear' din partea Sîrbilor și Slovacilor

câte alți 15. După alegerea acestui comitet, adunarea se ridică pe un cîas, în care comitetul să se înțeleagă și să vină în fața adunării cu un plan de hotărîri. După un cîas, redeschizîndu-se adunarea, se vestește că comisia a fost de deplină înțelegere asupra hotărîrilor ce să le ice, și le aduce acum în fața adunării spre mai departe desbatere ori primire. Trei domni sînt aleși pentru ceteșirea acelor hotărîri: un Sîrb, un Slovac și un Român. Românul a fost dl avocat *Dr. Stefan Pop*. Fiecare în limba sa, cetește cele 22 de puncte date și de noi pe fața întăie a foii, și fiecare punct e primit cu întreită însuflețire de către toate trei națiunile! Nici o voce, nici un cuvîntel contra lor!

Primit odată acest plan, și mare fiind însuflețirea, din partea fiecărui popor se ridică câte un bărbat și rostește în legătură cu hotărîrile primite, câte o cuvîntare în limba sa către ai sei. A vorbit anume *Dr. Adamovici* către Sîrbi, *Dr. Stefan Pop* către Români și *Hurban-Vajansky* către Slovaci, fiecare naționalist înflăcărat fiind, înflăcărate și frumoase au fost vorbirile lor! (Va urma.)

O inimă nobilă.

Mercurea, 11 August.

D-le Redactor,

Precum s'a vestit și în foaia d-voastre, în ziua de 4 August n. în opidul Mercurea au ars 20 de case românești cu clădirile aparținătoare lor. Nu pot trece cu vederea să nu vestesc, că cu acest privilegiu, printre cei dintăiu cari au alergat să dea ajutor nenorociților, era și dl protopretor **Petru Drăghici**. Îl cunoșteam și până aci, dar' mai ales acum ni-a dat o foarte mare dovadă de bunătatea inimii d-sale și bunăvoința sa față de bietul popor român. Cu însuși mâinile d-sale, scoțea mobile din casele în flăcări și ajuta la căratul de apă ca ori-ce lucrător de rînd. După stingerea focului apoi, vîzînd lipsa și foamea celor loviți de nenorocire, pe la 7 seara d-sa a trimis trăsura d-sale încărcată cu pâine și slănină pe seama sîrmanilor arși, ca să-și stîmpere foamea și să-și aline desnădejdea de care erau chinuți. D-zeu să-și răsplătească pentru toate bunului domn.

În 11 August apoi dl **Karl Kabdebo**, negustor aici, a chemat la sine pe cei păgubiți de foc, și a împărțit fiecăruia câte o bucată de stofă, giolgiu, săpun, pâine, slănină și altele. Primească mulțumite călduroase și pe această cale.

Un măiestru român.

Din Seliște

culese de *Nicu Alămănescu*.

Frunzuliță de cireș
Tinîr bădiț 'mi-am ales,
Nu 'l-am ales de frumos
'L-am ales de drăgăstos.
Nu 'l-am ales de cuminte
Da-'mi place că nu mă minte,
Vine seara pe sub nori,
Dimineața merge 'n zori.

Frunză verde mărăcine
Aștept badea și nu vine,
Nici nu-'mi scrie, nici nu vine
Poate nu-'i mai e de mine.

Năcazul care-'l trag eu
Știe-'l numai Dumnezeu,
N'are cin' 'mi-l alina
Numai, mândro, dumneata,

Măndruța-i cu picățele
Are buze subțirele
Muscăre-aș și-acum din ele!...

Din Șeica-mare.

Culese de *Zacharie Dobrota*, june.

Fă-mă, Doamne, ce mi face,
Fă-mă-o floare înflorită
În calea badii sădită,
La badiu 'n ulița lungă
De mine dor să-'l ajungă!
— Frunzuliță șinor lat
De când hădu 'mi-am lăsat
Și cu badea mă 'ntălnesc
Ear' 'mi-e hasnă să trăesc!...
— Sufică vîntul peste spini
Măndra mea de ce suspini?
Cum, bade, n'oi suspina
Când azi-măne, ori poimăne
Te duci în țeri străine
Eu român ear' fără tine.
Rău îmi pare și bănat
Căci eu capul 'mi-am legat
Dar' iute 'l-am și lăsat...
Că și frunza de spărac
Ști că nu 'mi-a fost pe plac
Dar' n'am avut ce să fac!...

Din Poiana

culese de *Ioan N. Marcu*, june.

Spune, mândră mumă-ta
Să nu aibă grija ta,
Dacă ea nu 'ți-a avut
Măndruța mai de demult,
Că de când ai răsărit
Ai umblat după — iubit,
De ce te ține de rău
Că așa-i tot neamul tău,
La ce foc te mai păzește,
Ea-i bătrână și — iubește!

Frunză verde lobură,
Lobură și holbură
Eu 'ți-am spus de Sămbătă
Ca să vii Duminecă,
Să vii, neică, la fereastră
Să vezi cum nu-'i nime-acasă
Numai eu și-'s singură
Culcată pe scîndură
Cu fața către părete
Gurița friptă de sete,
N'are cine-o adăpa
Rîndunica cu pana
Și badea cu gurița!...

Vânduți Ungurilor.

O cruntă creștătură trebuie să facem azi încă pe răvașul negru al păcatelor vinderii neamului românesc prin unii dintre fiii sei scăpătați.

În Timișoara trăește un anumit *Ion V. Barcian*, un om hăbăuc și netrăbuit. El scrisese odată la foaia «*Luminătorul*» din Timișoara. Încetând «*Luminătorul*» și începând să apară «*Dreptatea*», s'a rugat să fie miluit și să-l primească să lucreze și el la ea. A fost primit, dar' miluitul făcând, pe lângă munca proastă spre rușinea foii, și niște trebșoare urite, a fost dat afară din redacție ca un netrăbuit. Ce a făcut atunci scăpătatul om? S'a mâniat pe tot neamul românesc și s'a pus să scoată el o foaie, «*Controla*» prin care să se pună în coarne cu celelalte foi românești și să le facă zile amare, de-a putea. Cum însă, om bătut la cap ce e, scrie prost de tot, n'ar putea scoate foaia nici o lună de zile, că abonați n'are mai nimic, a alergat dară după sprigin la dușmanii noștri și s'a dat pe partea lor, scriind între altele, că noi Românii nu cu Slovaci și Sârbii, și cu Ungurii să cercăm a ne înfrăți, că numai așa va fi bine de noi, și bătându-și joc de toate foile cele limpezi românești, cari scriau cu atâta însuflețire despre înfrățirea naționalităților asuprite. Asta li-a plăcut tare Ungurilor și guvernul din Pesta îl spriginește acum pe acest păcătos ca să-și scoată mai departe foaia, ear' în schimbul spriginului, să se lase unealtă în mâna lui, să facă cu el ce vrea. Și nevrednicul se lasă bucuros numai să capete o cojiță. A și dovedit-o aceasta. 'I s'a cerut să meargă la Pesta să se vire în congres cu un alt lăpădat, Iovici dela foaia sârbescă «*Straja*» și să facă acolo comedie, ridicându-se contra celor-ce Românii cu Sârbii vor să hotărască, și să zică că ei nu se învoesc la așa ceva, deși și ei sunt unul Român, altul Sârb!... La intrarea în congres, știm ce au pățit. Au fost prinși de spate și aruncați pe ușe afară! Poliția ungurească însă s'a pus în apărarea lor și câștigând un bilet de intrare au am nînțat cu arestare pe domniile dela ușe de n'or lăsa și pe acestia să între. Spriginii de baionete, au intrat, dar' Sârbii dinlăuntru au sărit o grămadă pe Iovici și strigând „afară cu vînzătorul!” 'l-au aruncat de nou pe ușe. Ion V. Barcian însă a rămas în lăuntru, dar' n'a cutezat să zică cîrc măcar, contra celor-ce se vorbeau în congres!

E curat ca lumina zilei, că acest om e vîndut Ungurilor și ca să-și tiră vieața de pe o zi pe alta, le face slujba cum îi poruncesc. Și foaia acestui om urgisit, ca Alexics dela Pesta și Moldován Gergely dela Cluj, s'au pus slujbașii din unele comitate și au dat porunci comunelor românești să o aboneze din lada satului, ca să o susțină și ca păcătoasele

vederi din ea, să se răspîndească în popor și să facă zizanie între noi. Ferească-se drept aceea Românii toți de a vota bani pentru această foaie murdară și cu multe rele gânduri lucrată ce se chiamă „*Controla*”, tipărită în Timișoara. Cei-ce o vor fi avînd, bine vor face de o vor respinge și arunca dela ei și dela ușa lor, căci cîinste nu face nici unuia care o are!

Proteste mincinoase.

Se aude că guvernul în năcazul seu pentru reușita congresului naționalităților, a pus la cale o manevră urită. Voește, prin slujbașii sei, să înșele din anumite sate subscrieri dela țerani Români, Slovaci și Sârbii, cu care să protesteze contra hotărîrilor congresului din Pesta, declarînd că fără știrea și contra voinței lor s'a făcut acel congres, dar' că ei, țeranii, nu 'l-au dorit, simțindu-se destul de bine sub oblăduirea ungurească!

În Pesta au adunat oamenii guvernului vre-o 10 trași-împinși, gunoaie, și au făcut acest lucru încă în ziua congresului. Foile ungurești 'i-au publicat cu mare fală. Sînt câțiva sărahoi și vînzători de neam Sârbii și Slovaci, care nici nu știu de ce e vorbă și că ce unealtă se fac.

Români încă sînt între ei doi: renegații *Țarina Constantin*, scris ungurește *Czarina Szilárd* și *Barbulescu Iuliu* (Gyula), de pe la Satul-nou, prin Sătmar, cumpărați cu bani ca și vînzătorul dela Timișoara, Ion V. Barcian.

Români noștri cei buni să se ferească a-și pune numele pe vre-o astfel de hîrtie deochiată, despre care ar putea crede că e aceea prin care vor să fie trași sfoară în scopul descris mai sus!

Legea comunală.

(Urmare.)

§. 19. Ori-ce loc trebuie să aparțină vre-unei comune sau ca parte întregitoare a hotarului comunal, sau ca loc pustiu, alăturat comunei spre administrare.

§. 20. Privitor la aceea, că locurile pustii, neînțelegînd sub această numire sesiile de măieriști despărțite de hotarul comunal — care până acum nu au aparținut nici unei comune și 'și-au plătit darea de-adreptul la perceptatele regești, la care comună învecinată să aparțină, hotărăște proprietarul, ori proprietarii, ce plătesc împreună partea mai mare din întreaga darea de stat a locului pustiu.

Dacă părerile s'ar împărți în mai mult de două și votul celor-ce plătesc mai mult ca jumătate din darea curată, nu e pentru nici una, sau dacă comuna, la care voește să aparțină, nu se învoește cu alăturiarea locului pustiu la comună, în aceste feluri, ascultînd dorința stăpînului ori stăpînilor locului din pricină și a comunelor învecinate, va hotărî, ca întăie instanță, yicișpanul, că la care comună să aparțină astfel de loc, și în contra hotărîrii acestuia se poate apela la comitat, ear' de aci la ministrul de interne.

Cap III.

Despre drepturile comunelor și săvîșirile lor.

§. 21. Comuna:

a) hotărăște în treburile sale din lăuntru și își face statute;

b) duce în deplinire prin proprii ei primari și prin slujbașii sei, hotărîrile și statutele sale;

c) hotărăște asupra averii comunale;

d) aruncă dare comună și o adună;

e) îngrijește de drumurile strîns comunale și de alte mijloace de umblare;

f) îngrijește de școlile comunale și de alte asemenea așezăminte;

g) cîrmuește poliția de cîmp, de foc și cea publică, precum și treburile privitoare la săraci;

h) folosește toate acele drepturi și împlinește toate acele datorințe, pe care le are în înțelesul legii.

§. 22. Orașele cu magistrat afară de drepturile înșirate în §. 21:

a) conduc potrivit stărilor locului poliția de piață, de munți, de tîrg și de sănătate;

b) pucead potrivit legii și statutelor, în trebile ce isvoresc din legătura de serviciu între industriași ori proprietari și între servitorii acestora.

§. 23. Orașele cu magistrat regulat și comunele mari, întrucât cele din urmă au și drept de oficiu orfanal (tutorat), îngrijesc de oficiul tutorial în înțelesul art. de lege: 20 din 1877, 6 din 1885 și 7 din 1886.

§. 24. Numai după-ce a fost întărită de jurisdicțiune (de comitat) se poate duce în deplinire ori-care hotărîre ce privește:

a) statorirea, aruncarea și adunarea (incassarea) dării comunale;

b) înstrăinarea sau căștigarea de averi comunale, la încheierea de contracte de arîndă pe vreme mai lungă ca șese ani;

c) facerea de împrumuturi;

d) deschiderea de slujbe nouă comunale sau ștergerea celor-ce sînt;

e) încheierea sau desfacerea de contracte îngreunătoare, ce nu sînt luate în socotelile comunei, și la clădiri obștești (publice) însemnate;

f) susținerea de monumente istorice și artistice, (sub „monumente istorice” se înțeleg tot felul de lucruri rămase din vechime și aducătoare aminte de ceva fapte din trecut, spre pildă ruina unei cetăți ce-și are povestea ei, ori a unei case (castel) nemeșesc, ori așa ceva, ear' „artistice” sînt monumentele (statue) făcute anume pentru pomenirea cuiva din metal ori peatră, cum e în Sibiu a lui Nepomuc în piață, etc.) și hotărîri ce privesc schimbarea și stricarea acestora;

g) deasemenea ori-ce hotărîre, privitor la care legea cere întărire mai înaltă.

În contra hotărîrii comitatului comuna poate face recurs în timp de 15 zile la ministrul de interne.

Dacă comitatul nu-și dă părerea, amăsurat statutului treburilor comitatului, în cea mai deaproape adunare generală privitor la hotărîrea cutare, sau dacă guvernul nu-și dă el părerea în timp de 40 de zile dela primire, asupra recursului cutare, hotărîrea comunei se socotește în mod tăcut ca întărită și se poate pune în lucrare.

Privitor la căștigarea, înstrăinarea și grijirea averilor de păduri (forestiale), sînt îndreptătoare prescisele articolului de lege XXXI din 1879 și ordinațiunile guvernului date în legătură cu acesta.

(Va urma.)

SCRISORI.

Sfintele prinoase.

Sibiu, August, 1895.

Domnule Redactor,

Vulturul, șoimul din Carpați, se ridică în văzduh, se nălță sus, tot mai sus, și dacă l-ai scăpat odată din depărtarea de o pușcătură, înzadar te mai încorzi după el, că nu o să-l mai ajungi, nici o să-l oprești în sborul seu! Astfel poporul român, — „o rază din soarele latin ruptă, și în răsărit sădită“ — în ciuda săgeților veninoase îndreptate toate contra celor mai scumpe odoruri ale sale: limbă, lege și obiceiuri strămoșești, se ține cu mult mai presus decât ca acele săgeți să-l mai poată răni de moarte! În lupta sfântă pentru recăstigare drepturilor nației române, pe frunțașii Românilor îi avem de dușman în temniți aruncați și acolo chinuți, cu nădejde în vorba: „bate-voiu păstorul și risipi-se-va turma!“ Dar' Românul turnat este din oțel, și în inima lui, D-zeu sfântul bunătate multă a sădit, care mult bine ne face în vremile grele prin care trecem. Mai ales însă multă e bunătatea în inima femeii române. Acum când cei din oțel zidiți în temniți zac, inima bună arată-se și ea mai virtos ca altădată: femeia română o vedem azi cu fruntea ridicată pășind pe câmpul de onoare și amăsurat sborului vulturului ridicând la înălțime numele de Român, aducând dese prinoase, ca jertfă dumnezească pentru îmblânzirea firei sălbatice a dușmanului ei, și pentru scăparea fericită a martirilor și îmblîndu-și roada muncii mâinilor sale întru ușurarea traiului familiilor întemnițaților martiri.

Este bunătatea lui D-zeu, care se oglindează în faptele femeilor române!

Eată gândurile care s'au trezit în mintea mea și credința de care eu m'am pătruns, văzând bogăția de jertfe ce femeile române le duc mereu la sfintele altare pentru scumpii nostri martiri.

Eugen T....

Înaintări frumoase.

Făget, August 1895.

Domnule Redactor,

În săptămâna trecută s'a pus peatra fundamentală la marea zidire a „Tovărășiei de consum“ din opidul Făget (în Bănat).

Planul înființării unei tovărășii de consum (adecă a unei tovărășii pentru a da cu prețuri cât se poate de cinstite, poporului toate cele-ce-i lipsesc pentru hrană: mâncare și beutură), s'a lățit cu multă însuflețire în întreg giurul Făgetului, nu numai la clasa inteligentă, ci chiar la popor, făcându-se pornirea de a ne ridica de sub lăcomia fără margini a Jidanilor!

La adunarea de întemeiere, între acționari, țerani plugari erau mai mulți, ceea-ce a făcut atâta sânge rău în fiii lui Israil, cari și pe aici spriginți din partea stăpânirii, domnesc. „Tovărășia de consum“ va fi spre pagubă nu numai Jidanilor din Făget, ci și celor de pe sate, căci abia s'a lățit vestea înființării ei, și deja în mai multe comune s'au deschis prăvălii românești, cari toate se vor prevedea cu cele de lipsă de aici din mijloc. Multă vrednicie are și în privința aceasta bunul nostru protopop al Făgetului dl Sebastian Olariu. Îndată după așezarea sa în Făget a lucrat cu neobosită străduință, pentru deschiderea băncii de credit „Făgetana“, care azi lucră cu un capital de 100.000

florini, apoi a lucrat pentru deschiderea „Societății de lectură“ din Făget și giur, și așa acuzi ne vedem ajunși scăpați cu totul de sub lăcomia Jidanilor, și jăfuirea noastră prin ei. Dee Dumnezeu ca peste tot locul să se pornească avântul care s'a primit la Făget prin întemeierea tovărășiei de consum, a cărei zidire s'a început prin punerea petrii fundamentale din săptămâna trecută.

Murășanul.

Furtuni grele.

Am înșirat și în numărul trecut câteva locuri peste care s'au descărcat în săptămânile din urmă grele furtuni. Se vede însă, că același lucru s'a întâmplat aproape peste întreaga țeara. Așa ni-se scrie **De sub Meseș** (comitatul Zelau), că mare furtună s'a descărcat în 5 Aug. n. peste comunele *Bucium Restolțiu, Bodie, Agrigiu, Păuse, Pusta-Restolțului*, dela muntele Vlădeasa până la Jibou. Furtuna a fost așa de furioasă, că multe case le-a răsturnat și risipit, pomi și arbori a culcat la pământ, ori i-a smuls din rădăcini ori i-a frânt; a plouat cu fulgere și tunete groaznice; au eșit apele și au intrat în multe case, credeai că e potopenia lumii! —

Din **Vasoaie** (comit. Aradului) ni-se scrie: În 5 Aug. n. s'a descărcat asupra comunei noastre o furtună ne mai pomenită, cu grindină aproape de mărimea ouălor de găina! Nime nu-și aduce aminte să mai fi căzut vre-o dată așa în aceste părți. A spart ferestri, a nimicit legume, a zdrobit grâul și ovėsul care n'a fost secerat, legumile din grădini, a descoperit clădirile economice ale oamenilor, a rupt o mulțime de pomi, pe alții i-a scos de tot din rădăcini! Paguba e foarte mare.

Din **Niagra** ni-se scrie, că orcanul a trecut acolo peste comunele *Slatina, Dezna, Râmnuța, Moneasa, Nădălbăști, Susani, Minead, Bohani, Niagra* și altele, lăsând după sine aceeași teribilă pustiire și pagubă nespūsă! În Moneasa a răsturnat niște lemne rânind de moarte pe doi oameni, în Râmnuța a luat coperișul aproape nou dela școală și l-a svirlit departe, lăsându-o pleșă.

În **Rebigea** orcanul a fost în 24 Iulie, și a răsturnat trei staluri și a descoperit mai toate casele, de-au fost cu țiglă, de-au fost cu șindilă. Un om fugind dela arie, ca să-și afle mântuire, a intrat sub un șopron, pe care viforul răsturnându-l peste dinsul a omorât pe bietul om! Fânul ce era strins pe câmp nu mai știe nimeni unde e!

Din **Sarazani** ni-se scrie: În 24 Iulie v. după ameazi s'a pornit un vânt puternic cu vijelie ne mai pomenită. A adus praf din toată lumea, așa că pe când a ajuns la noi, nu se mai vedea om pe om, și într'un cias cât a ținut vijelia n'au rămas în comună, casă, șură, grajd ne-descoperit. La *Botinești* fiind în cam în deal a luat acoperământul dela biserică și l-a trântit jos! Grâul ce se afla pe holde, n'a rămas nimic de el, nici căpiță de fân pe care să n'o fi luat vântul! Cucuruzele erau în o stare așa de frumoasă, cum nu s'a mai pomenit, acum zac tăvălite la pământ; prunii, merii, perii ș. a. au avut roadă de tot îmbeșugată, acuma sânt ori ruți ori scuturați! Pagube, vaete și plângeri în toate părțile.

CRONICĂ.

Pentru scumpii întemnițați au dat jertfe la sfântul altar în Dealul-Geoagiului următoarele creștine bune și bune Românce: Maria Cristea, soția crâșnicului; Maria Florinc, soția învățătorului; cuvioasa prescurărită Varvara Ivașcu; apoi dl preot Stefan Ivașcu, Procopiu Cristea și Nicodim Cristea. Și spune trimițătorul veștii, că această laudabilă pornire s'a făcut primindu-se îndemnul din „Foaia Poporului“, care merge în sat în 3 exemplare, și văzând oamenii cum se face în alte părți au urmat și ei. Așa și trebuie. În cele bune și frumoase să ne urmăm unii pe alții și să ne spriginim. Scriitorul țeran, își încheie scrisoarea pe cum urmează: „Așa, dle redactor, vedeți ce foloase ne aduce foaia noastră pe aici pe la noi, prin munți, pe unde nici pomana n'a fost despre toată mișcarea noastră! Ne lipsiau multe, ba chiar duhul național cu totul, pe când acum toate se trezesc!“ ... Bine și frumos că așa e. Ne bucurăm de asta!

— Din *Poiana* (I. Sibiu) Duminecă în 30 Iulie au dat mai mulți creștini evlavioase jertfe, lăsând să se slujească sfânta Liturgie pentru sănătatea întemnițaților și scăparea în pace din temniță.

Grănar comun (de obște). Din *Șimand* ni-se vestește că poporul român de-acolo a hotărât înființarea unui grănar comun, magazin, în care se păstrează bucate, din care apoi să se poată ajutama oamenii în vreme de lipsă, venitul fiind ear' spre folosul tuturor. — Cum anul acesta a dat D-zeu roadă îmbeșugată peste toată țeara, bine ar fi ca în fiecare comună să se întemeieze magazine de bucate, și intrucât se poate bisericești, spre folosința bisericii și școlai. Despre însemnătatea acestor magazine s'a scris mult în foaia noastră. A se vedea numerii 33, 35, 37 și 39 din „Economul“, adaus la „Foaia Poporului“ anul trecut. Acolo se află o mustră de statute, întocmite cu multă chibzuință și pricepere de dl prof. *Dumitru Comșa*, redactor pe atunci al „Economului“, în înțelegere cu dl *G. Pop de Băsești*, amândoi foarte pricepuți în ale economiei. Cei-ce n'ar avea acei numeri, pot încă să-i mai cumpere dela administrația foii noastre.

Evlavioase daruri. Din *Secașiu* ni-se scrie: Creștinul *Ioan Coca*, episcop, a cumpărat bisericii gr.-cat. din loc 2 prapori frumoși în preț de **80 fl.** v. a. Veduva preoteasă de aici, d-na *Ersilia Roșu* a dăruit icoana Precuratei Vergure, în ram aurit, în preț de **25 fl.** v. a. 3. D-na *Silvia Băieș*, tot de aici, a făcut cu mâinile-i proprii un „aerar“ și o „învălitoare“ la Sfântul potir, în preț de **8 fl.** v. a.

— Din *Cristești* ni-se scrie: Dl preot *Stefan Ivașcu* și *Gavrilă Ivașcu* din Dealul-Geoagiului, au dăruit pe seama bisericii din *Cristești* un prapor negru în preț de **12 fl.** pentru care dar' li-se aduce cuvenita mulțumită. *George Ciora*, învățător gr.-or.

„Tot mai adânc“. Privitor la volnicia întâmplată la *Șibot* cu 12 flăcăi români, povestită de noi sub titlul de mai sus în Nr. 29 al „Foi Poporului“, primim încă următoarele: Cei 12 flăcăi Români au eșit de sub zăvoară în 24 Iulie, după-ce cercetarea făcută a dovedit că sânt nevinovați și că faptele lor nu au fost așa primejdioase pentru stat cum le descrieră gendarmii. A eșit comisie în sat. Au fost ascultați oameni de

cinste din *Șibot* precum și preotul *Simion Săcărea* care, fie-i spre cinste, a descris frumos starea lucrului, cât au văzut și judecătorii din ce lucru de nimic s'a făcut o prostie mare de cătră gendarmi. Comisia s'a întors la Deva și a slobozit numai-decât pe arestați. — Pe noi însă nu ne mulțumește lucrul acesta. Nu-i destul că 'i-a slobozit. Flăcării să facă cu toții laolaltă arătare contra gendarmilor, cerând pedepsirea lor pentru-că pe nimic 'i-au șicanat și făcut de rușine, trîndu-i în temniță, și făcându-i să sufere și să aibă pagubă, neputînd lucra. De sînt adevărați voinici, așa vor face. La nevoie s'e-și iee și un avocat Român bun, care să le poarte pîra pe calea cuvenită. Să nu ne mulțumim că sîntem scoși din temniță când pe nedrept am fost aruncați în ea, ci să cerem și pedepsirea aspră a ticăloșilor ce ne-au vătămât cinstea și libertatea! —

*

O cârticică de folos a apărut în Timișoara, numită: „Instrucțiune (îndreptar) în treaba dărilor de beutură, de consum (pentru cele-ce se mîncă) și de vînzare a vinului, berii, cîrnii, zăharului, etc”, de Em. Barbu-lescu, învățator în Pesac (comit. Timiș).

*

Ticăloșie. Din *Frata-de-Câmpie* primim știrea, că în 1 August fără veste a sosit solgăbirul din Mociu acolo, și pe când preotul și poporul era la slujba d-zească în biserică, el a trimis vorbă să se adune comitetul comunal să hotărască în treaba școalei de stat. Pe când oamenii au eșit dela biserică, solgăbirul încheiase socotelile, că adevărat comuna să învoește cu școa'a de stat, pe când de față la hotărîrea aceea au fost numai doi membri ce n'au știut ce să facă? Eată o nouă probă de mișelia de care sînt călăuziți slujbașii străini de printre noi! Știînd că în luptă dreaptă vor cădea cât sînt de lungi, ei au recurs la mijloace lașe, înșelătorie curată, cum e și cea din felul de față! Hotărăște pe furii și în lipsa acelora care puteau și știau cum s'e-i sufla de sub nas hotărîrea. Credem că fruntașii din *Frata-de-Câmpie* au recurat la vreme contra unei astfel de nerușinate apucături, prin care să le răpească școala confesională!

*

Fie-i rușine. Fițuica ungurească ce se tipărește în *Chezdi-Vasarhei*, numită „Székelyföld”, scrie în numărul seu dela 25 Iulie următoarele: „Harnicul învățator al școalei gr.-or. din Sosmező, *Bircz Pál*, a învățat în școala sa limba maghiară cu așa isbîndă, că pentru asta a dobîndit dela ministrul școalelor premiu de 50 fl. Suma 'i-a predat-o în chip sîrbătoresc vrednicul inspector de școale al comitatului nostru, *Csanki Viktor*. Mulți astfel de harnici dascăli patriei noastre!” — Unui Român bun 'i-ar roși obrajii vîzîndu-se astfel lăudat de foaia ungurească. Dl *Bircz Pál* însă, pare că se simte foarte bine încungiurat de un astfel de fum de tîmăie! La toată întîmplarea e rușinos, că avem învățatori cu atît de puțină mîndrie națională, cât se lasă a fi premiați în chip sîrbătoresc și public pentru răspîndirea limbii ungurești, prin ce strică și descuragiază și pe poporul ce e de față. De învățatori „români”, despre cari foile ungurești scriu ca să le dee D-zeu cât de mulți, — ferește-ne pe noi, Doamne!

*

Concert și joc se dă de tirerimea studioasă din *Liget Duminecă*, în 18 Aug. st. n. în grădina ori în sala școalei gr.-or. din *Liget*. Venitul e pentru școlarii săraci.

*

Slujbaș ungur pălmuit. Din Boșineu ni-se scrie: Tinêrul econom *Toda Iosa* de aici din Ineu, care a fost la toate adunările și procesele noastre din Cluj și Sibiu, Arad etc., a robît două zile la judecătoria de aici, pentru-că a dat două palme unui oficial maghiar, care a cutezat să defaima cîntecele noastre în ospătăria din loc. Numitul tinêr a robît bucuros cele două zile în schimbul plăcerii ce a avut de a fi putut arêta slujbașului împintenat, că nici răbdarea Romînului nu e fără de sfîrșit, și că nu știe sta numai cu capul plecat, ci știe, dacă e vorbă, ridica și mâna, și știe face să rêsără și „floricele” pe obrăjorii celor-ce prea mult îndrăsnesc față de el! Și drept are tinêrul *Toda Iosa* și ori-care alt Român, să mai socotească și în acest chip!

*

Înștiințare. Pregătite fiind afacerile pentru începerea lucrărilor băncii „*Hondolaena*” însoțire de credit în Hondol, ne luăm voe a aduce și pe această cale la cunoștință on. membri ai însoțirii noastre, că: Sîmbătă în 19/31 August 1895, orele 2 după amiază, se va face deschiderea sus numitei însoțiri.

Hondol, 1/13 August 1895.

P. A. Mihulț,
director.

Eugen Grecu,
secretar.

*

Neînrociri. În apropierea comunei *Balomir* a fost în sîptemăna trecută trîsnit un om, ear' altul a leșinat și murit de lucrul câmpului. După amîndoi au rîmas familie numîroasă.

Mai nou.

Pe când se încheiem foaia, în legătură cu cele scrise pe pagina 252 a foi noastre despre „*Proteste mincinoase*”, mai aflăm, că *slujbașii unguri își dau silințe mari și repezi în adunarea de subscrieri pîcătoase de pe la țerani Romîni, Slovaci și Sîrbi scăpătați ori neștiutori, cu cari se protesteze contra hotărîrilor congresului din Budapesta.* Așa spun toile ungurești, că au înaintat astfel de „proteste” mincinoase din următoarele locuri: Din comuna *Farkasd* 21 de locuitori; din *Torontál-Sziget* 26, din *Idvor* 62, din *Ozora* 20, din *Bocsar* 83, din *Centa* 76, din *Tisza-Hegyess* 188, din *Mokrin* 78, din *Baranda* 57, din *Serb-Paden* 19, din *Basahida* 121, din *Tomașevac* 82, din *Lajosfalva* 44, din *Iarkovác* 56.

Foile ungurești nu spun că de ce nație sînt cetățenii ce-i numără mai sus, scot însă cu mare bucurie la iveală, că **cei din Ozora ar fi toți Romîni!** Or fi poate ceva *Țigani* de pe acolo, dar' nu Romîni!

Rugăm pe toți cărturarii ce țin la scumpul nostru neam, să ne scrie numai decît cu numele pe toți căți din comunele numite ori de pe alte locuri ar fi Romîni și s'ar fi dat ca unelte în mînile dușmanilor nostri, ca s'e-i înfierăm cu cuvenita asprime, lăsându-i cu numele lor de batjocură nepoților și strănepoților lor spre pomenire.

Rugăm să ni-se scrie și aceea, că au știut ei ce subscriu ori au fost numai trași pe sfoară, și de cine?

R Î S.

Un Țigan avea să păzească la un domn 10 găște. Într'o seară se întoarce numai cu 9 găște.

— Unde-i o găscă, mîi Țigane? Ai venit numai cu 9.

— Ba sînt 10 — rîspunse Țiganul. Neputînd domnul s'e-l încredințeze într'alt fel îl trimisese să aducă 10 oameni la el.

După-ce îi aduse zise domnul cătră ei să iee fiecare câte o găscă. După-ce luară, unul rîmase fără găscă, nefiînd găște destule.

— Ei, vezi Țigane, zise domnul, că nu sînt 10, că acesta n'a luat.

— Apoi el să fi luat pînă au fost! rîspunse Țiganul.

POSTA REDACȚIEI.

Dlui I. A. în Br. „Vocile latine” numai din București dela „*Ligă*” (strada nouă Nr. 6) le poți avea. De putut poți trece. Ți-se dă pasaport pe un an, pe care apoi îl renoești. Dacă vrei să ocupi un post de stat, el a avut drept. Pentru institute private însă, d-ta ai avut drept.

D-sale Ar. O. în Bucium. Psalmi nu putem. Cumpără-ți cartea psalmilor și îi ai pe toți, cetînd când ai poftă.

D-sale V. S. în Ofenbánya. Trimite 1 fl. Institutului Tipografic din Sibiu, și-ți va trimite o carte de bucate precum dorești.

D-sale A. I. în Saieu. Ți-am trimis scrisoare.

Unui necunoscut. Dacă vre-o crimă (fărădelege isvorită din poftă de câștig) a sîvrîșit cineva, el poate fi urmărit și afară ori-unde. Te aduce înapoi nu din România numai, dar' și din America, așa fiind învoeala între țeri și de aceea fiind consulatele. Numai pe fugarii politici, (cari au fugit dinaintea unei pedepse pentru-că au scris ceva ori au făcut vre-o mișcare politică, națională cum avem și noi), nu-i mai poate cere statul, căci ei n'au făcut nici o crimă urită și cu poftă de câștig.

D-sale Ț. I. în Feni. Fiînd vorba de avere de pămînt, nu aveai să recurezi la ministru, ci să pornești proces prin tribunal, apoi să apelezi la tablă și în urmă la Curie. Ministrul n'are drept să judece el în astfel de treburi, de aceea 'ți-a respins apelata. Ai greșit calea. Scrie ce s'e-ți facem cu hîrtiile?

D-sale D. I. Moga în Gîngiova (România). Poesia nu o putem publica, că ni-ar aduce proces. Pentru mașină, scrie românește dlui A. Rieger, fabricant în Sibiu; d-sa 'ți trimite catalog și affi acolo ce vrei. De altfel sînt și în România depozite unde poți lua ori-ce fel de mașini.

D-sale S. N. în Munhall-Pa (în America). Pînă nu-i despărțită de D-ta, nu 'ți-o mai cunună nime cu altul, nici chiar popii cei noi cu pînteni. Un oficiu însă care s'e 'ți-o oprească dela a se căsători cu altul, dacă ar avea drept, nu se află. S'e scrie „Consistorului gr.-or. din Sibiu” spunînd cu documente cine e, ce stare are, unde a învățat și ce meserie vrea să deschidă, după-cum prescrie la concurs. Povestea s'o vedem întăi.

D-sale D. M. în Bucerdea. Bine ați făcut. S'e trăiți. Fiți totdeauna Romîni îndrăsneți, buni și cumînți!

D-sale Dr. I. în Pr. „Schnaps”.

D-sale I. C. în Muereu. Scrie după el în *Ora-dea-mare*, (Nagy-Várad), costă 6 fl. pe an.

D-sale Lazar Ceteraș în B. P. Scrie dlui H. Reschner, negustor în Sibiu (Piața-mică).

Celui din Muereu. Dacă 'ți-i află statul, 'ți ia trei din patru părți. Nefiînd avere scrisă în vr'un testament ori inventar, nu-ți poate cere nime nimic din ei. Dar' te poate pîri și vor veni să 'ți affe. Fă dar' cum gîndești că-i mai bine pentru d-ta.

Pentru redacție și editură răspunzător: **Ioan Ciontea.**

Proprietar: **T. Liviu Albini.**

LOTERIE.

Tragerea din 11 August n.

Timișoara: 47 53 75 72 34

Viena: 57 24 84 88 81

Tragerea din 14 August n.

Brünn: 36 33 50 70 5

Cărți mai noue.

Din „**Biblioteca pentru toți**“ edată de dl Carol Müller în București, au apărut până acum, afară de cei dintâi 10 numeri, (vezi „*Foaia Poporului*“ nr. 27 și 28 din estan, și alții de mai înainte), — încă următoarele cărți:

Nr. 11: „*Din tinerețe; Tatăl; Pipița și Mițu-Pisu; Mănușchiul*“, — nuvele de André Theuriot, valoros scriitor francez din zilele noastre; traducție de Dumitru Stăncescu. Nuvelele sunt de o deosebită gingășie și farmec. Te leagă prin puterea lor, cât nu te mai poți deslipti de ele până le-ai sfârșit de cetit! Și traduse sunt foarte bine.

Nr. 12: „*Nuvele*“ de Mihail Demetrescu. Sânt numai 2 nuvele și de o valoare literară mai de a doua mână.

Mai nou! A apărut:

Nr. 13: „*Nuvele Romane*“ și „*Frica*“, sub titlul primă cuprinse fiind trei nuvele din Italia, din Roma și giur (de unde și numele), ear' „*Frica*“ nuvelă din vremea războiului neatrănării României, — de Duiliu Zamfirescu. Nuvelele sunt bunicele.

Nr. 14 va fi: „*Antichitatea romană*“ descriere de obiceiuri și așezăminte de-ale străvechilor Romani!

Fiecare volum e de câte 6—7 coale tipărit frumos și pe hârtie bună, costând numai câte 16 cr.

Fiindcă multe exemplare trimise de noi francate, s'au perdut la postă, e de dorit să se procure *mai multe* exemplare deodată, trimițându-se 20 cr. peste preț pentru expedarea lor recomandată.

Insemnăm aci că broșurile de sub numerii 1, 2, 4, 5, 7, 8, și 9, din „Biblioteca pentru toți“, au fost aprobate și recomandate și de ministerul școlilor de Țeara-Românească, ca bune de premii școlarelor și tinerimii peste tot!

*

Din „**Biblioteca de popularizare**“ a dlor Ralian și Ignat Samitca în Craiova, au apărut următoarele broșurele:

Nr. 1. „*Nuvele Siberiene*“ de V. Korozenko.

Nr. 2. „*Nuvele țerănești*“ de Björnstjerne Björnson.

Nr. 3. „*Nuvele populare*“ de Leo Tolstoj.

Nr. 4. „*Schițe*“ de Jan Neruda.

Nr. 5. „*Sase nuvele*“ de I. P. Jacobsen vestit scriitor din Danemarca, toți cinci numerii traduși de I. Husar.

Mai nou, eșite acum de sub tipar:

Nr. 6: „*Nuvele*“ de H. Balzac unul dintre cei mai puternici scriitori francezi! Despre nuvelele acestea însemnăm că sânt de tot frumoase și plăcute, mai ales a doua, cea dela urmă. Sânt traduse de H. Sanielevici.

Nr. 7. „*Din viața poporului*“, trei nuvele de A. Swietohowschi, bun scriitor polon, traduse de I. Husar. Nuvele bune și bine traduse.

Nr. 8, va fi: „*Pe apă*“, descriere de călătorie de marele scriitor franțuzesc Guy de Maupasant.

Fiecare volumaș de 6—8 coale costă *numai câte 16 cr.*

Toate se pot ave dela „**Institutul Tipografic**“ din Sibiu.

Lemne de foc.

Subscrisul Ioan M. Vulcu din Pianul-superior, are de vândut metri cubici de lemne pentru foc, în pădurea comunei Pianul-inferior (tractul Sebeș), și-i dă dacă e lipsă, și pe așteptare până în 20 Noemvrie a. e. pe lângă obligații.

Prețul unui metru este, în tața locului cu 1 fl. 40 cr. și 2 cr. de car la jitari.

Doritorii de a cumpăra metri ori pe bani gata ori în așteptare au a se insinua la sus nimitul domn.

[2464] 1—2

Ioan M. Vulcu.

A eșit de sub tipar:

HOMO SUM.

ROMAN

DE

GEORGE EBERS.

Prețul 1 fl. sau 2 lei 50 bani.

Institutul Tipografic în Sibiu.

„VICTORIA“

INSTITUT DE CREDIT ȘI ECONOMII, SOCIETATE PE ACȚII.

Sediul: ARAD, casa proprie, calea Archiducele Iosif nr. 2.

Întemeiată la 1887.

Capital de acții fl. 300.000. Fond de rezervă fl. 80.000.

Depuneri fl. 800.000. Circulația anuală fl. 10.000.000.

Primește depuneri spre fructificare, după care solvește 5% interese fără privire la termenul de abdicere.

Darea de venit după interese încă o solvește institutul separat.

După starea cassei, depuneri până la fl. 1000 se restituiesc îndată la prezentarea libelului fără abdicere.

Depuneri se pot face și prin postă și se efectuesc momentan după sosirea comădei.

Direcțiunea institutului.

[759] 23—46

Legea veterinară.

Atât primăriile comunale, cât și fiecare econom au trebuință să cunoască **legea** numită **veterinară**. Dl Tormay Béla, secretar de stat în ministerul de agricultură, a scos la lumină o **explicare** populară a legii amintite. În această **explicare** se vorbește pe larg despre pasapoarte, de târgurile de vite, de boalele lipicioase și multe alte lucruri folositoare. Reuniunea agricolă română din Sibiu a tradus această carte în limba română populară. Cartea se numește:

Învățătorul Munteanu

impărtășește economilor cele mai de lipsă cunoștințe
despre**LEGEA VETERINARĂ**

și

BOALELE CONTAGIOASE

stând cu dînșii la sfat în lungile seri ale iernii.

De

Tormay Béla.

(134 pag. mari.)

Cartea costă 30 cr. (cu porto postal 35 cr.) și se poate cumpăra dela

Institutul Tipografic în Sibiu.

Avis!

Subscrisul îmi permit a aduce la cunoștința onoratului public, că fiind în fabrica dlui **And. Bieger** aproape 9 ani, m'am mutat cu oficiul în fabrica domnului **Samuel Wagner**, unde toți cei cunoscuți și necunoscuți sînt respectuos rugați a-mi încredința și de aci înainte comanda, asigurând totodată promptă și solidă efectuare.

Cu stimă

Ioan Precup,

[2463] 1--2

comptoarist.

Publicațiune.

Pentru liferarea de:

- Pâne de grâu curat;
- Franzele albe de lapte;
- Făină de grâu curat nr. 2 și 3;
- Carne de vită;
- Carne de vițel;
- Carne de oaie;
- Carne de porc și
- Unsoare de porc, toate de prima calitate, în scopul alimentării alor 150—160 elevi dela seminarul teol. pedag. gr.-or. rom. „Andreian“ din Sibiu, apoi

i) pentru provederea serviciului de pedel și servitori de casă;

l) pentru spălatal vestmintelor de pat, și

m) pentru spălatal albiturilor de corp ale acelorași elevi în anul școlar 1895/6, cu începere dela 1 Sept. a. c. st. v., prin aceasta se escrie concurs.

Doritorii de a reflecta la careva din aceste pozițiuni, se-și înainteze ofertele în scris, respective se se insinue la subsemnatul până la 15/27 August a. c., de unde vor afla mai detailat și condițiunile pentru încheierea contractului.

Sibiu, 1 August st. n. 1895.

[2392] 5-6

Gavriil Hango,
presbiter, econom seminarial.

Doi învățăcei

se primesc în franzelăria lui

Petru Moga,

Sibiu, [2372] 3-3

Strada Cisnădiei Nr. 44.

La „**Institutul Tipografic**“ în Sibiu se află de vînzare:

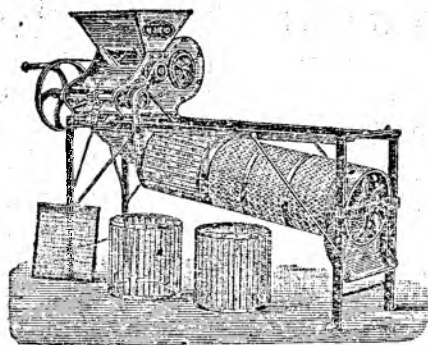
PORTRETUL

dlui Dr. Vasile Lucaciu.

Un tablou în mărime de 38×28 cm.

Prețul 50 cr.

Institut Tipografic T. Liviu Albini.

Triere!

Triere!

Triere, sistemuri diferite

de calitatea cea mai bună și solidă recomandă

CAROL F. JICKELI

Piața-mică 32. **SIBIU.** Piața-mică 32.

Prețuri pe cerință. [2408] 2-6

Scrisorile se pot trimite și în limba română.

Gichtfluidul
c. lui [1794] 11-40

KWIZDA

De mulți ani probat ca
leac de casă, care alină
durerile. Fricțiuni întăritoare
între două și după ture mari.
flacon 1/4 fl. 1 v. a.;
flacon 1/2 fl. 60 cr. v. a.

Deposit principal:
Apoteca cercuială
Kornelburg i. Viena.

Se poate căpăta în toate farmaciile.
Să se observe cu atențiune
marca și să se ceară exclusiv

Gichtfluidul
lui
KWIZDA

Banca generală de asigurare

„TRANSILVANIA“

ÎN SIBIU.

fundată în anul 1868

[963] 30-

asigurează prelungă condițiunile cele mai favorabile:

- în contra pericolului de foc și exploziune clădiri de ori-ce fel, mărfuri, produse de câmp, mobilii etc.
- pe viața omului în toate combinațiunile, precum: asigurări de capitaluri pe cazul morții și pentru terminuri fixate, de zestre și de rente.

Dela fundarea institutului se plătiră:

Despăgubiri pentru daune cauzate prin foc		Sume asigurate pe viață	
în a. 1869—1891	fl. 905,194.22	în a. 1870—1891	fl. 697,207.44
în a. 1892	„ 48,911.78	în a. 1892	„ 57,791.88
în a. 1893	„ 34,925.85	în a. 1893	„ 53,119.28
în a. 1894	„ 56,333.20	în a. 1894	„ 59,659.—
Suma fl. 1.045,365.05		Suma fl. 867,777.60	

1,913.142 fl. 62 cr.

Conform bilanțului pentru 1894 fondurile de rezervă și garanție se urcă la
920.257 fl. 36 cr.

Prospecte și formulare se dau gratis.

Deslusiri se dau și oferte de asigurări se primesc prin Direcțiune în Sibiu, (Strada Cisnădiei Nr. 5, casa proprie), sau prin Agenturile generale și principale în Brașov (H. Hermann), Cluj și Arad, precum și prin Agenturile speciale în locurile mai însemnate.

Pentru tipar responsabil Iosif Marschall.

ECONOMUL

redactat de I. COSTIN,
preot.

Testamentul.

Documentul cel mai însemnat din punctul de vedere al posesiunii și proprietății este testamentul. Testamentul este actul sau scrisoarea, prin care cineva rînduește ce se se facă cu averea sa sau dăruiește averea sa altuia cu drept de proprietate.

Testamentul este foarte momentos atât pentru acela care îl face cât și pentru acela pe a cui seamă se face. Testatorul, care dă averea sa erizilor prin această scrisoare este asigurat, liniștit și așezat, că averea lui adunată cu multă osteneală și sudori va fi a moștenitorilor pe care îi iubește. De altă parte moștenitorii dobândesc tăria legală și siguranță asupra averii ce vor avea să erezească, fără să se poată alții atinge de dînsa.

Economii cari au proprietate nemișcătoare sînt foarte de aproape interesați ca să cunoască regulile după care trebuie să facă testamentul, ca acela să corăspundă deplin legilor de moștenire.

Cerințele principale ale fiecărui testament sînt: legalitatea și libertatea. Nu cumva testamentul să poată da privilegii, la abusuri, înșelăciuni și deosebite mistificări rēutăcioase, trebuie să aibă cerințele de lege prescise. Așa testamentul trebuie făcut după anumită formă internă și externă. Dacă numai una lipsește din aceste recerinte, testamentul se poate declara fără drept sau că nu corăspunde legii: așa se poate desface.

Cerințele interne (din lăuntru) ale testamentului sînt următoarele:

Testatorul trebuie să fie cu minte întreagă și sănătoasă ca să fie în stare a-și exprima voința. Așa cine n'ar fi cu minte sănătoasă ca: nebunii, cretinii (cari n'au simțirile) sau bețivii în stare amețită nu sînt capabili a face testament. Dacă cineva înainte de testare a fost fără conștiență sau n'a știut de sine nimic, dar' mai tărziu s'a însănătoșat; nu se poate presupune că ar fi fost în această stare și când a făcut testamentul. Judecată supremă din 29 Octomvrie 1878 nr. 9006.

Testatorul trebuie să testeze averea proprie și nu a altuia.

Cerințele externe (din afară) ale testamentului sînt următoarele:

Putēnd scrie testamentul testatorul cu mîna sa proprie, când îl subscrie trebuie să o facă aceasta înaintea alor doi martori. Dacă dînsul nu știe scrie decât numele, și îi face altul testamentul, are lipsă de patru martori.

Nu pot figura ca martori persoanele mai tinere de 17 ani, orbii, surzii, mușii, nebunii, cei judecați pentru jurămēt fals

și cari au fost prin sentență judecătorească pedepsiți pentru căștig ne iertat.

Din acești patru martori cel puțin doi trebuie să știe scrie cu mîna proprie și să priceapă limba testatorului, cari și subscriu testamentul.

Toți martorii trebuie să fie de față la testare deodată, ca în cas de lipsă și prin jurămēt să poată adeveri: că testatorul a scris cu mîna proprie testamentul. În cas dacă testatorul nu știe scrie să adeverească: că testatorului 'i-s'a cetit testamentul de unul din martori și dacă n'ar fi fost făcut în limba lui, că 'i-s'a explicat în limba pricepută de dînsul, că testatorul a declarat testamentul de al seu în toate, că a fost la sine cu judecata și mintea întreagă, că însuși este persoana testatoare și nu alta. Dacă ar fi scris testamentul înainte de a fi de față martorii, trebuie să declare testatorul că însuși a scris și nu altul testamentul.

Fîind de față patru martori, dacă unul n'ar cunoaște pe testatorul în persoană; dar' cei trei adeverească identitatea (că este același persoană), testamentul este legal, adecă valid. Chiar dacă unul dintre martori n'ar fi scris deodată testamentul cu ceialalți trei, ci din oarecare cauză mai tărziu, testamentul totuși este legal. Dacă oare-care din martori nu știe scrie, numele aceluia îl subscrie alt martor; dar' apoi se înseamnă ca subscriitor de nume.

Făcēndu-se testamentul din partea unui om care nu știe scrie, în altă limbă, nu care o pricepe dînsul, atunci unul din martori trebuie să tălcuiască conținutul testamentului și să subscrie numele testatorului cu semnul de cruce după nume. Tot acolo se înseamnă ca scriitor de nume.

Dacă testamentul nu s'a cetit și tălcuit de cătră un martor sau deloc nu a fost cetit, acela n'are valoare de drept și se poate desface. (Hot. Curială, 18 Mart. 1887. nr. 6442).

Pe testament trebuie să se scrie de cătră martorii de față după-ce odată s'a scris numele testatorului. Martorii fac o clausulă, adecă o adevărire: Că martorii toți și deodată au fost de față; care dintre martori a cetit și tălcuit testamentul; că testatorul cu glasul seu a recunoscut de voința și dorința sa cele cuprinse în testament; că testatorul este la cunoștință și minte, sub această clausulă apoi se subscriu toți martorii. Dacă nu se adeverește prin această clausulă, cele mai sus zise: testamentul se poate desface. (Hot. Cur. 7 Nov. 1888 nr. 1826).

Cerințele cari lipsesc din testament nu se pot suplini prin fasiunea martorilor. (Hot. Curială, 12 Sept. 1883 nr. 923.)

Clausula sau adevărirea mai sus amintită trebuie să se facă îndată după subscrierea testatorului. (Hot. Cur. 13 Aprilie 1893 nr. 6040.)

Clausula nu poate fi nici înaintea textului din testament nici pe dosul aceluia. Dacă ar fi așa, testamentul nu este legal compus și se poate desface din lipsa cerințelor. (Hot. Curială, 12 Sept. 1886 nr. 3474.)

Clausula aceasta trebuie să cuprindă foarte hotărît cerințele amintite ale testamentului, îndată-ce se află expresiuni nedeterminate, cum ar fi d. e. *acest testament s'a făcut înaintea noastră, cam atunci* se poate desface (Hot. Cur. 16 Maiu 1889 nr. 8314.)

Cuprinzēnd testamentul mai multe coale, acelea trebuie cusute cu ață și capetele se sigilează cu sigilul testatorului și al unui martor.

În cas dacă testatorul își exprimă dorința, că și scriitorul testamentului să primească ceva parte din moștenire, această parte numai atunci se poate împlini, dacă testatorul partea aceasta a testamentului a scris-o cu mîna proprie, ori s'a scris însuși sub partea aceasta. Sau dacă a făcut declarațiune înaintea martorilor deosebit la această parte din testament.

Căsătorii pot face testament imprumutat despre averea lor. Ei o pot testa averea imprumutat unul altuia sau chiar altora. Asemenea testament nu poate fi destăcut de cătră părțile singuratice nici nu se pot schimba.

Când părinții ar face testament imprumutat pentru copii; dar' își rețin folosul sau poftesc intertenție, ținare pe vieață dela copii, atunci murind unul dintre soți cel rămas în vieață nu poate face alt testament despre proprietatea sa. (Hot. Curială, 15 Maiu 1876 nr. 4125).

Adese-ori se întēmpla că testatorul ajunge între așa împregiurări, încât n'are vreme nici ocaziune să facă testament scris, atunci face testament verbal.

La facerea testamentului verbal încă trebuie să fie de față patru martori, cari pricep deplin limba testatorului. Cât se poate martorii punēnd în scris testamentul verbal să se țină strîns de dorința și chiar de vorbele testatorului.

Testamentul verbal numai atunci are valoare, dacă computānd dela facerea declarațiunii testamentarē în timp de trei luni respectivul moare.

Dacă testatorul ar muri după trece-rea celor trei luni, testamentul numai atunci are valoare, dacă moștenitorii cari au drepturi la moștenire adeverească: că testatorul n'a fost în stare ca să poată face alt testament.

Testatorul trebuie să rostească respicat, că dînsul prin declarațiunea sa face testament verbal, că numai așa are valoare legală.

Mai este și testament suplementar, care este un adaus cătră testament, acesta trebuie făcut întocmai ca testamentul.

Testament public este acela, care se face înaintea notarului public regesc sau de dînsul se legitimează subscrierea.

Muții și surzii cari știu scrie, mai departe minoreni mai jos de 18 ani numai testament public pot face. Cine scrie tot testamentul cu mâna proprie și îl legitimează cu notarul public n'are lipsă de martori. Tot asemenea unde testatorul n'a scris dînsul tot testamentul, dar' l-a scris și îl predă la notarul public pentru păstrare, declarând înaintea aceluia: că testamentul cuprinde voința lui.

Notarul public este îndatorat a deștepta pe depunătorul testamentului la cerințele cari se poftesc, ca testamentul să fie deplin corăspunzător cu legile.

Aceste ar fi cele mai însemnate cerințe conform cărora trebuie să fie făcute testamentele.

Fiindcă din lipsa acestor cerințe testamentele se pot ataca și împotriva lor se pot purta procese, cari adese-ori costă mai mult decât poate ar aduce moștenirea, ar fi foarte de dorit, ca acele să fie făcute întocmai cum legea pofteste. Dacă se face așa, poporul este scutit de desele pîri și drumuri la judecătoria.

Mai adese-ori se întemplă că la facerea testamentului sînt chemați preoții și învățătorii, cărora testatorii descoperesc mai întăin dorința lor. Fiind preoții părinți sufletești, la facerea și provederea cu Sîntele Taine în orele din urmă a vieții, cu toată încrederea le descopere credincioșii voința cum doresc a așeza treaba cu moșia.

Acum unde ar fi vorba ca să se testeze la biserică ori școală, unde testatorii ar avea dorință să facă fundațiuni fie de pietate sau culturale, acolo preotul și învățătorul, numai ca martor să figureze la testament.

Dacă preotul ori învățătorul primește ca dînsul să fie scriitorul testamentului, se poate întempla ca acela să fie desfăcut sub cuvânt că dînsul este interesat în afacerile bisericii și învățătorul într'ale școlii. În asemenea împregiurări trebuie să fie cu bună grijă.

Unde n'ar fi alt scriitor la îndemână decât preotul sau învățătorul, acolo trebuie scrisă această testare numai după încheierea afacerilor familiare, sub un punct deosebit. În acesta apoi să repeteze testatorul cuvintele: așa *voiesc și doresc ca atăta să se dea la biserică și școală ca fundațiune de pietate ori ca culturală.*

Dacă cineva nu cunoaște cerințele testamentului deloc nu se incurmete a face sau scrie, ci mai bine, sfătuească pe testator să cheme notarul cercual, care este îndatorat ca să știe compunerea testamentului după formele legale. Așa se pot încungiura multe neplăceri.

Facerea vinului din mere și pere.

În zilele noastre, când filoxera a lăsat atâtea locuri de viie pustii, când facerea vinului din poame este foarte lăjit,

încât din țeara noastră duc merele cu trenul în Germania și Franca, ca să facă vin din dînsese, nu se poate ca noi, în ale căror grădini se fac merele, se nu ne îngrijim de prefacerea aceloră în vin. Avem o datorință față de noi înșine, ca să ne ocupăm foarte deaproape cu întrebuințarea poamelor, căci pe această cale de-o parte putem avea vinul nostru, de alta putem folosi mai bine poamele.

Merele care le vindem în țeri străine, unde le duc cu multe cheltueli, se reintorc în țeară în formă de vin, care îl cumperăm cu bani grei. Acum dacă economii nostri s'ar putea învăța ca înșiși să-și prelucere poamele, și vinul ar fi mai ieftin și poamele le-ar putea vinde cu mai bun preț așa prelucrate.

Chiar din punctul de vedere sanitar se pofteste ca să răspândim vinul de poame, care este mai bun ca vinarsul, mai nutritor, și rătoritor. Vinul de poame este un mijloc foarte puternic spre a ne desveta poporul de consumarea vinarsului atât de păgubitor. Mai ales astăzi vinarsul costă și mult; dar' este și stricat cu tot felul de otrăvuri. Așa fiind, foarte înțelepțește vor face economii nostri cu deosebire preoții, proprietarii mai mari și învățătorii care au mijloace și sînt în stare mai bună, dacă vor începe înșiși a fabrica vinul din mere. Apoi pe încetul s'ar putea introduce acest ram economic și în șirul poporului.

Prin satele noastre, unde poporul se deprinde cu pomăritul, adese-ori vara putrezesc o mulțime de poame sub pomi, împedcând chiar și creșterea otăvii. La orașele apropiate n'au nici un preț, porcii nu le mai pot consuma toate. Așa nu odată auzi poporul măhnit zicend, mai ales vara, când este mult cuprins cu lucrul de câmp: „oare pentru-ce a și dat D-zeu atâtea poame?”

Dacă am avea în asemenea locuri câte o fabrică de făcut vin, ar fi o adevărată binefacere pentru popor. Dar' pe astfel de trebuințe statul nostru n'are bani, îi trebuie matriculele și căsătorie civilă. Nu se gândește la fericirea poporului din stat, ca să aibă mijloace de traiu și să poată plăti mai ușor dările grele: taie lăna, mulge ugerul; dar' de oi nu se mai grijește.

Dacă stăpânirea este vitregă, trebuie să ne grijim noi pe noi, cum bună-oară făc frații cu părinte vitreg, că înșiși își caută de treabă; aceasta trebuie să o facem și noi.

Vinul de poame se face din mustul sau zama aceloră. Părțile cele mai însemnate din cari este compus mustul sau zama poamelor sînt următoarele: apă, zahar, acrime și materii albuminoase. Cerințele cari au cea mai mare însemnătate la facerea vinului din poame este zaharul și acreala. Aceste se află în poamele mai bune de must. Merele și

perele altoite bogate de must foarte mult se apropie în bunătate de mustul din strugurii de viie.

Dacă clasificăm merele după vremea coacerii deosebim: mere de vară, cari dau must slab, cari nici nu se poate păstra mult; tomnatice, care dau must mult și gustos; iernatice, care dau must mai puțin însă foarte bun, care se poate păstra timp mai îndelungat.

Clasificând merele după gust avem: mere dulci, dulcii și acruțe, aceste se numesc de cătră țeranii nostri în unele părți și mistrețe, posmane și rotate. Merele de vară și tomnatice conțin cel mai bun must, încât se pot folosi pentru facerea vinului chiar și fără zahar și apă. Merele pădurețe fiindcă conțin multă acreală adecă oțet, numai mestecate cu mere dulci sînt mai bune. Dacă nu se face așa, atunci trebuie suplinită dulceața cu zahar.

Se pot folosi pentru facerea vinului și perele, dar' numai mestecate cu mere, pentru-că dau un gust foarte bun mustului.

(Va urma.)

Stirpirea gărgărițelor.

Gărgărițele (sitophilus granarius) sînt niște insecte foarte stricacioase, care intrând odată în grănare, fac foarte mari pagube.

Sînt două soiuri de gărgărițe. Unele care se incuibă în grâne: grâu, orz și hrișcă. Aceste se numesc *Calandra granaria*, mai sînt apoi gărgărițele care trăesc în fasole, linte, mazere și bob.

Nici una din aceste insecte nu fac stricaciune în bucate până se află pe câmp sau în spice, ci numai după-ce s'a așezat în grănare. Fiindcă este foarte rea de frig, iarna în rare locuri face pagube în bucate. Unde însă primește puțină căldură, nu încetează nici iarna cu stricarea bucatelor.

De regulă în vremea iernii se ascunde, și se așează prin crepăturile din grinzi, podele ori pod. Îndată-ce simțește căldura de primăvară își lasă adăpostul și începe a face adevărată pustiire în grâne.

Gărgărița din grâne este de culoare negrie, care își așează ouele în grăunțele grănelor. Grăunțul îl găuresc de-o parte și în această scobitură așează numai un ou. Îndată-ce vermele iese din ou începe a se nutri din partea făinoasă a grăunțului, adese-ori numai chiar coaja (epidermis) rămâne neatinsă. Când gărgărițele sînt silite a viețul din grăunțele cucuruzului, atunci din acest rod numai partea mai făinoasă adecă albușul (edospermul) care este mai moale; dar' partea mai tare nu o pot strica.

În grăunțe se preface în larvă și trece prin schimbările naturale (metamorfosa). După experiențele economilor. în Iulie roește generațiunea nouă, care se mai sporește încă odată până toamna,

dar' unde este grănarul călduros chiar și în timp de iarnă, se poate spori. Unde odată s'a putut incuiba se stîrpește cu multă greutate.

Cu mult este mai ușor a împedeca intrarea ei în grănare, decât se poate scoate sau stîrpi deplin, dacă odată s'a putut incuiba acolo. Cu deosebire trebuie să grijească economul, ca să nu ducă în grănarul seu: saci vechi, care au fost luați din alte grănare, ciururi și măsuri care au fost ținute în grănarele străine, unde deja sînt gărgărițe.

Voind a stîrpi gărgărițele din grănarul în care aceste s'au incuibat, înainte de toate trebuie depărtate grănele din toate crepăturile și găurile ce s'ar fi aflând în dînsul. Tot asemenea trebuie scoase din dînsul toate bucatele în lunile Maiu și Iunie. Așa gărgărițele nu vor avea bucate și grăunțe în care să-și așeze oule, și să-și poată spori generația nouă. Prin procedura aceasta împedecându-se sporirea gărgărițele se stîrpsc.

Scotînd toate grănele, păreții clădiți ca să se poată vărui se văruesc, în var însă se pune pulvere de stîrpit insectele. Dacă grănarul ar fi numai din bărne de lemn, atunci în toate crepăturile se suflă de 2—3 ori pulvere de stîrpit insectele. Aceasta așezându-se prin crepături, gărgărițele nu mai pot viețui.

Aerisarea și ventilarea grănelor încă le este stricătioasă; dar' cu întorsul și învîrtitul bucatelor nu se poate deplin stîrpi. Este constat, că unde se păstrează cu-rețenie deplină, și bucatele noue se așează după-ce se mătură bine toate unghiurile grănarului, acolo cu greu se pot incuiba gărgărițele.

Grăul sau alte bucate stricate de gărgărițe se pot curăți prin triere, adică trebuie să trierăm bucatele așa decimate sau stricate. Vîntul care se produce prin învîrtirea mai repede a trierului, fiind grăunțele scobite de gărgărițe cu mult mai ușoare, le poartă mai departe.

Grăunțele stricate de gărgărițe ori se ard îndată, ori se pun în lăturile por-cilor ori mestecate cu alte remășițe de bucate se macină îndată pentru porci; dar' nici la un cas să nu fie duse îndărăt în grănar, cămară sau alt loc, de unde gărgărițele se pot trage la grăne.

De sitele sau ciururile prin care se trieră grănele pline de gărgărițe să grijim să fie bine curățite și scutate, nu cumva să rămână prin dînsese insecte, apoi se fie duse în grănar.

Două sînt lucrurile cele principale în apărarea de gărgărițe: grănarul să fie curat, nici o vechitură din alte grănare să nu intre în dînsul.

Cum se bea apa vara.

În decursul lucrului greu de vară poporul muncitor asudă sub povarele grele, totodată pofteste multă apă. Folo-

sirea apei este o cerință foarte însemnată pentru sănătate, trebuie însă să se țină anumită măsură. Muncitorii câmpurilor și agrilor nu știu ține măsură regulată, unii beau apă prea multă, alții se tem a bea. Mai bine însătoșează și nu beau, numai să nu asude așa tare. Nici una nici alta nu e bine, bînd prea multă apă poate strica: dar' reținîndu-se omul bine hrănit poate deveni bolnav. Trupul în ce măsură perde prin sudori apa, în aceea trebuie să 'i-se redea. Dacă nu 'i-se dau trupului umezelile pierdute, se obosesc nervii și țesăturile vaselor trupesti. Pe încet omul slăbește și poate fi atacat de boala așa numită: săgetat de soare (soare sec, indisoare) cari cauzează moarte repentină. Așa vara este de lipsă când asudăm în lucrul greu și de căldură mare, ca să suplinim apa pierdută prin sudori cu alta, ca corpul să aibă umezelile de lipsă pentru țaria și recrearea sa. De câte-ori numai însătoșează omul lucrător, de atâtea-ori să-și potolească setea cu apă curată. Este foarte bine dacă cătră apă se mestecă puțin oțet sau zamă de citrom (alămăie) ori acid de citrom. Apa așa pregătită pe lungă aceea că potolește mai bine setea ferește muncitorii și de multe boale de stomac. Asudat fiind trupul nici-cînd nu este iertat a bea apă rece, apoi a face răpaus ca să se răcească trupul, bînd apă pe obosit trebuie a munci mai departe.

Stelnițele se stîrpsc.

Adese-ori se întemplă că în unele căsi ale poporenilor mai săraci dela satele umple aceste insecte murdare și foarte uricioase, cari chiar și sănătății căsenilor sînt stricătioase. Contra acestora se poate folosi cu bun succes acidul acetic. Acesta se cumpără din farmacie (apotecă), apoi cu ajutorul unei stropitoare de sticlă ori plumb se stropește în crepăturile unde stelnițelor (păduchi de părete) le place a petrece. Cu deosebire să se stropească încheieturile din paturile cari se folosesc pentru durmit. Acidul acetic este cu mult mai folositor decât ori-care pulvere de stîrpit insectele, cari astăzi sînt adese-ori falsificate. Se cumpără scumpe, apoi nu au folosul dorit.

Știri economice.

Exportul de mere. Comisarul ministerial *Stefan Molnár* aplicat în resortul pomologic al ministrului de agricultură, anunță următoarele: „Fiind recolta de mere în anul acesta foarte slabă, mai ales în provinciile din giurul Rainei și Wüttemberga, mai mulți exportori și consuli m'au recercat ca să le comunic firmele și adresele demne de încredere, de unde ar putea cumpăra mere pentru pregătirea vinului. Aici este vorbă de un export de mai multe mii de vagoane. Avînd informații pozitive, că în patria noastră în multe locuri este foarte mare productivitate de mere, rog

pe economii mai mari, cari se ocupă cu pomăritul, societățile economice cât și pe singuraticii neguțatori de poame, să-și facă cunoscută adresa lor. Mi-ar plăcea mult dacă atât economii de frunte, cât și plugarii cari se ocupă cu pomăritul s'ar însoți și așa ar întreprinde în comun exportul de mere. Ca să nu se repeteze incidentul neplăcut, ca în anu 1890, când neguțatorii străini au fost duși pe sforă de cătră înșelători răutăcioși.

Din traista cu povețele.

Întrebarea 121. Dobîndit-a Iosul din care la tragere a eșit numărul, dar' n'a eșit seria. Am cetit că din Iosurile mele au eșit numerii, dar' n'a eșit seria.

Feni 1895.

I. 146.

Răspun. Din epistola lungă este destulă și atîta întrebare. Dacă ai cetit că au eșit numerii, tot acolo ai putut afla că a eșit și seria. Numerii au putut să fie în Iosurile d-voatre, precum este, dar' seria este a altora. Cu un Ios numai atunci se poate dobîndi, dacă numărul și seria după-cum sînt combinate la tragere es deodată.

Întrebarea 122. Tata meu a răposat de 11 ani și avem o moșie care este intabulată pe răposatul tată, mama și un frate mie nu voesc a-și da din dînsa, ci o folosesc ei. Cum aș putea face ca și eu să am parte din dînsa.

Mihalț 1895.

P. Silivășan.

Răspun. Răposînd tata d-tale a trebuit să se facă după lege pertractarea lăsamîntului și inventar în toată regula. Dacă este testament după răposatul nu amintești, deși acesta este adevărul deslegămînt al întrebării. Vei pofti dela notar ca să facă inventar și să pună la cale pertractarea averii ce a rămas după tata d-tale, apoi legea va aduce hotărîre cui ce se cuvine din avere.

Întrebarea 123. Am un armăsar de vr' 6 ani care în 2 rînduri a suferit de ochi, încât n'a vîzut de fel, și l-am scîpat de amîndouă-ori. Acum vede bine; dar' temîndu-mă că va mai pătîmi și rămîne orb, este oare-care leac a ceea sigur contra boalei de ochi, a 'mi-l face cunoscut?

Berliște 1895.

Sc. Stefan.

Răspun. Caută veterinarul și comunică cu dînsul. Nu se poate recomanda leac dacă nu se vede odată boala. Dureri de ochi sînt de multe feluri, așa și leacurile.

Întrebarea 124. Am 2 junci bine ținuți, dar' pe unul l-au umplut pe spate o mulțime de „coși“. Am scos mulți din dînsii, dar' mai sînt o mulțime ce nu vreau încă să ese. Vă rog este ceva leac cunoscut de a preveni această plagă? Ear' dacă odată a fost un animal umplut cum se poate scîpa?

Berliște 1895

Sc. Stefan.

Răspun. Unge spatele juncilor cu terpentin subțire. Prin aceasta lavrele vor peri și prin puroiu vor scoate afară din piele. Dacă vei face așa, atunci nu se vor putea incuiba de nou aceste insecte în piele.

POSTA REDACȚIEI.

D-sale P. Haneș Hususeu. Căsătoria civilă este deja lege, care după-cum buciună stăpînirea se pune în aplicare cu 1 Octomvrie. Martirilor le va ajuta D-zeu și rugăciunile poporului credincios ca să poată eși în pace.

D-sale M. Bene. Pentru vaca care tușește de 8—9 ani leacul cel mai bun li va fi barda măcelarului. Apoi d-ta cumpără alta mai tinără.

D-sale Vasile Cloasa în B.-Comloș. În doi numeri ai „Economului“ 27 și 28 află răspunsul cu privire la drumurile publice.

M. On. domn Isaia Goldiș. Pentru medicamentul de urechi pregătit de Dr. Toth adrescațte la farmacistul Török János din Pesta, acesta trebuie că cunoaște specialitatea.

Monografia comunei Orlat.

De
Romul Simu, învățător.
(Urmare.)

Școala din comună, fiind și acum destul de bună, copiii se pregătesc, încât pot intra de-adreptul în gimnasiu sau școale reale, au intrat chiar și în preparandie în acești ani. Dar, durere! foarte puțini părinți de aici își dau copiii la școale mai înalte. Azi de abia sunt doi: unul în gimnasiu și altul în reale; pe când ar trebui și ar putea se fie măcar 10.

În timpul graniței le era ușor Or-lăștenilor a-și crește copiii, pentru-că cu învățătura din școala de aici puteau să devină: căpitani, învățători și altfel de cărturari. Prin urmare atunci se creș-teau mai fără nici o cheltueală copiii. Azi însă s'au schimbat împregiurările. Cu învățăturile dintr'o școală poporală (dela sate), fie cât de bună și fie ea săsească, unguerească, sau altcum, nu mai e cu puțință a ajunge tineretul nostru în slujbe, ci trebuie să mai învețe la oraș, cel puțin 7—10 și mai mulți ani. Ear' această învățatură se face cu multe jertfe dela părinți întru buna creștere a fiilor lor.

Cetitori sunt în timpul de față cel puțin 800.

Bătrânii cetiau cărți de rugăciuni, călindare ș. a., la unii am văzut biblia cea mare și istoria lui Petru Maior ș. a.; foi însă nu.

Cei mai tineri cetesc: gazete, că-lindare, de care au mulți, apoi cărți de rugăciuni și scrieri populare, spre pildă: Robinson, scrieri de a le lui Pan, cărți de legi ș. a.

Foi vin în comună de toate 21. Din aceste 15 exemplare din «*Foia Poporului*». Celelalte foi sunt cetite numai de inteligență.

De un timp încoace au început a împrumuta și din biblioteca școlară cărți de cetit. Această bibliotecă constă din 191 de opuri în 250 de tomuri.

33. Portul.

Portul în comuna noastră este destul de românesc și totodată frumos.

Bărbații poartă *pălării* cu fundul rotund, nu mari, nici mici, cu care le stă foarte bine. Iarna poartă *căciuli* negre, potrivite. *Cămeșile*, care de altcum ajung până la genunchi, prin mijlocirea *șerparului* de piele, lat cam de 5 degete, nu se lasă mai jos ca jumătate locul între șold și genunchi. Se poartă peptare înfundate și frumos chindisite; peste ele mânecare (*recăle*) de pănură sură, de casă. Dumineca și în sărbători mânecare vinete din postav de tîrg; toate aceste potrivite bine după trup. *Cioarecii*, vara de pânză, iarna de pănură, au o croeală cum se cade. Se încălță cu *opinci*, în sărbători și Dumineci, cei mai mulți cu *păpuci* și *călfuni*. *Obelele* de lână se țes anume. Femeile și fetele poartă pe cap *cărpe* de tîrg de felurite colori, adesea foarte scumpe; unele chiar și de mătășă. În Dumineci și sărbători femeile se învălesc cu *velitoarea* cea albă, care le șede bine. Vara poartă

peste cărpă și pălării de paie, de o formă frumoasă. *Iia* e de jolj, frumos cusută, cu *beată* și *ciupag*. *Poalele* sînt de bumbac. *Peptarul* femeesc încă e înfundat și frumos chindisit. *Recădul* e făcut din postav de tîrg. De tot puține sînt acele femei, cari mai poartă recăle, făcute din pănură de casă. *Șurțul* e negru, făcut din lână și se pregătește acasă, adesea din pîr de tîrg. *Crătînța* e roșie cu alesături de felurite colori. Atât șurțul cât și crătînțele se dau la oraș pentru a le glănțui (*lustru*, *blăni*).

Dintre toate comunele dimpregiur singur în Orlat și Gurariului se poartă crătînțe roșii, altcum destul de frumoase; în celelalte comune sînt curat negre.

Femeile și fetele poartă strimfi (*ciorapi*), din bumbac și lână. Foarte puține mai umblă încălțate cu opinci, și numai în zile de lucru. În Dumineci și sărbători umblă aproape numai cu *păpuci* și *cisme*. Femeile încă poartă *cojoace*. *Bobauțele*, *saricile* și *cojoacele pîcurărești* (cu lână întoarsă în afară) sînt mai rari; ceste din urmă le mai poartă numai ciobanii.

După-cum povestesc bătrânii, înainte de aceasta cu 50—60 de ani era în multe privințe altcum. Nu era atunci atîta fală între oameni ca azi și hainele aproape toate se găteau la casă și din material de casă. Nu se pomeniau atunci cămeși, ii, poale și ismene de jolj ori de bumbac; ci toate se pregăteau din cânepă și mai rar din in. Nu era vorbă de mânecare de tîrg, ci numai de casă, atît pentru bărbați, cât și pentru femei. Vara purtau femeile și mânecare de pânză. Nu se pomeniau atunci cărpele (năfrămile, păsturile) de tîrg. Fetele purtau cărpă albă de un cot, cea mai scumpă cu 40 cr., pe când acum se ridică prețul unei cărpe și până la 5 și chiar și până la 10 florini (cele de mătășă). La joc mergeau cu capul gol. Femeile umblau numai învălitate cu *velitoarea* cea albă. Acum numai la zile mari se învălesc și numai unele.

Șurțele și crătînțele erau numai de casă și neglănțuite. La crătînțe nu făceau alesături.

Atunci nu era vorbă de păpuci, călfuni ori cisme; opincile erau unica încălțăminte atît a bărbaților, cât și a femeilor.

Nici ciorapii nu se pomeniau. Azi însă nu e casă, în care se nu se folosească și de acestia. E drept, că de când e clasă de fetițe, învățătoarea propunînd și lucrul de mână (din 1878), aproape tot satul știe face ciorapi.

De un timp încoace femeile au început a da cămeșile, poalele ș. a., să le coase cu mașina de cusut. De aceste sînt mai multe în comună (4—5); dar' nu ale Româncelor, ci ale femeilor de alte nații. Ce bine ar fi să se deprindă fetițele în școală cu mașina de cusut, ca să putem trage și noi folos din această descoperire de mare preț!

Prin urmare fala crește și noi tot mai mult răzimăm în străini. De înmulțit ne înmulțim, venitele se împuținează, ear' datinele de tot felul, dări și aruncuri, devin tot mai mari din an

în an. Deci numai cătră bine nu mergem!

Și încă un rēu mare! De un an doi încoace, am băgat de seamă, că la 5—10 copile mai mici din comună, unele chiar în vîrstă de școală, li-a făcut mamele rochiuțe. Așa se începe ori-ce rēu. Din acest mic început se poate cu timpul corci portul femeesc atît de frumos și românesc în Orlat. De aceea, să ne ferim de rochii și să rămânem la drăgălașa crătînță.

34. Obiceiuri și datini.

Țin a fi la loc să pomenesc și unele din nenumăratele obiceiuri din comună, care sînt legate de anumite zile, apoi de naștere, de cununie, de moarte ș. a.

La *Crăciun*, mai demult, junii făceau turcă; ear' copiii umblau la colindat și de-a bună-seara. Azi junii joacă la unii oameni, de unde cred, că vor căpeta cinste mai bună, un fel de joc călușeresc, fiind împodobiți cu pene de tîrg în pălărie, cu ciucuri și sdrăncănele (zurgalaie) la picioare. La ceilalți oameni cântă «*Nașterea ta Christoase...*» Mai demult petrecerea junilor ținea și câte-o săptămână. Acum numai 3 zile.

E datina să nu doarmă oamenii în noaptea de Crăciun, că vor auzi coșii cîntînd în cer.

Încă de prin post se ved unii oameni umblînd după un butuc, care'i pun pe foc în noaptea de Craciun, ca să țină până în ziuă.

La *Anul-Nou*. În ajun se vrăjește, punîndu-se sub teiere: cărbune, pîne, sare, peptene, inel ș. a., și după-cum ridică fata, așa-i va fi ursitul: negru, avut, beutor, colțat, se va cununa în dulce ș. a.

În dimineața de *Sânt-Vasiu* (Anul-Nou) înainte cu 50 de ani mergeau fetițele pe la căsi și ziceau „Bună dimineața lui S. Vasiu!» Și li-se împărția poame.

În Dumineca *Lăsatului de carne* și în cea a *Lăsatului de brînză*, copiii opăitează pe dealuri pentru a arde carnea.

În Dumineca *Lăsatului de brînză* trebuie să fie femeile gata cu torsul.

În *Sămbăta cea dintâi din post* totdeauna se duce colivă la biserică, grâu fert.

Atunci se tund copiii, mînzii, și viței ca să le crească pîrul frumos. Atunci se prind copiii veri și fetițele veruțe, cum și frați de cruce.

La *Paști* se pune ferul plugului sub pragul ușii, unde stă 3 zile; meșterii pun foarfecile și calcă pe ele pentru a fi spor.

În *Ajunul S. George* se pune frunză de fag la ferestrele caselor, grajdurilor și la poartă contra strigoilor. Tot atunci păzesc după comori.

În ziua de *S. George* beau vin.

La *Arminden* se pune mai nainte la căsi arminden, adecă o prăjină lungă adusă atunci din pădure.

La *Ispas* se încingeau cu leuștean și băteau vacile cu leuștean, ca să nu le strice strigoile. (Va urma.)